

**SUURÕNNETUSE TAGAJÄRGEDE
LIKVIDEERIMISE METOODIKA**

2008

Eessõna	4
1. Mõisted ja definitsioonid	5
2. Päästetöodes osalevad struktuurid ja nende ülesanded	9
2.1. Päästeteenistus	9
2.2. Politsei	9
2.3. Meditsiiniteenistus	10
2.4. Kaitsejõud	11
2.5. Piirivalve	11
2.6. Häirekeskus	11
3. Õnnetuse likvideerimisega seotud muud struktuurid	12
4. Töökorraldus õnnetuspiirkonnas	14
4.1. Õnnetuspiirkonna funktsionaalsed struktuurid	14
4.1.1. Õnnetuspiirkonna funktsionaalsete struktuuride ülesanded ja tegevus	14
4.1.2. Õnnetuspiirkonna struktuuride tähistus	16
4.1.3. Päästetööde korraldus, õnnetuspiirkonnas osalevad struktuurid (skeem)	17
4.2. Päästetööde korraldus õnnetuspiirkonnas	18
4.3. Meditsiinilise abi korraldus õnnetuspiirkonnas	19
4.3.1. Psühhosotsiaalne abi	21
4.3.2. Kiirabibrigaadide kutsungid	21
4.4. Politsei tegevuse korraldus	21
4.4.1. Staabipolitseiniku ülesanded	23
4.4.2. Sündmuskoha politseiniku ülesanded	23
4.4.3. Kontrollpunkti politseiniku ülesanded	24
4.4.4. Transportpunkti politseiniku ülesanded	25
4.4.5. Transiitpunkti politseiniku ülesanded	25
4.4.6. Mittekannatanute kogunemise punkti politseiniku ülesanded	25
4.4.7. Hukkunute ja vara kogumispunkti politseiniku ülesanded	26
5. Suurõnnetusteks valmisolek haiglates	27
5.1. Haigla kriisireguleerimisplaani põhimõtted	27
5.2. Haiglasiseseks katastroofiks valmisoleku plaani põhimõtted	28

6. Teabevahetus	29
6.1. Teabevahetus õnnetuspiirkonnas	29
6.2. Teabevahetus tervishoiuasutustes	30
6.2.1. Teave haiglatest	30
6.2.2. Sugulaste teavitamine	30
6.3. Meedia teavitamise põhimõtted	31
7. Eri liiki õnnetused	32
7.1. Keemia- ja kiirgusõnnetused	32
7.1.1. Sündmuskohale saabumine	34
7.1.2. Tegevus õnnetuspiirkonnas	35
7.1.3. Teave eri liiki õnnetuste korral	36
7.2. Bioloogiline oht	36
8. Katastroofiriskid	37
9. Kriisireguleerimine riigi ja piirkonna tasandil	39
10. Koolitus ja treening	41
Koostajad	42
Eksperdid	42
Lisad	43
1. Kopteri maandumise kord	43
2. Vajalikud telefonid ja raadiosagedused (numbrid)	46
3. Triaaž	47
4. Varustus	49

Eessõna

Alarmteenistused (päästeteenistus, politsei, kiirabi, piirivalve jt) lahendavad iga päev juhtumeid, kus on vähemal või suuremal määral vaja teenistustevahelist koostööd. Enamasti piirduvad sellised kontaktid siiski vaid ülesannete lühiajalise täitmisega samal sündmuskohal, see ei vaja spetsiaalset ametkondadevahelise tegevuse kooskõlastamise süsteemi. Suurõnnetuste ja katastroofide korral ei piisa aga juhuslikest kontaktidest ega ainult oma vastutusala piires tegutsemisest. Keerulisemad ja raskemad õnnetused nõuavad koordineeritumat tegevust ressursside otstarbekamaks kasutamiseks ja õnnetuse tagajärgede leevendamiseks eeskätt just sündmuskohal.

Iga suurõnnetuse korral on võtmeküsimusteks, kuidas päästa rohkem elusid, minimeerida tervisekahjustusi, saada kontrolli alla õnnetust põhjustavad mõjurid ning kõrvaldada võimalikult kiirelt õnnetuse tagajärjed, seejuures võimalikult vähe keskkonda saastades ja ressursse efektiivselt kasutades.

Käesolev metoodikajuhend on valminud just neid eesmärke silmas pidades, selle koostajateks on olnud kiirabi-, politsei-, pääste- ja piirivalveasutuste, kaitseliidu, kaitseväge, siseministeeriumi ja Põhja-Eesti Regionaalhaigla spetsialistid. Juhendi keskne idee on kiire ja organiseeritud tegutsemine õnnetuspiirkonnas, kasutades võimalikult tõhusalt ära kõiki saadaolevaid ressursse, kogu tegevuse prioriteediks on inimeste päästmine. Metoodika on mõeldud sündmuskohal tegutsevatele, nn põllutasandi spetsialistidele ega käsitle väga põhjalikult päästetööde juhtimist kõrgematel tasanditel.

Metoodika algversiooni koostades kasutati Rootsi Kuningriigi spetsialistide abi ning selle alusmudeliks oli Stockholmi maakonna katastroofimeditsiini plaan. 2000. aastal ilmunud algversiooni „Katastroofimeditsiini metoodika. Koostöö ja valmisoleku plaan“ on praktiliste kogemuste ja õigusaktide muudatuste põhjal tehtud hulgaliselt parandusi ja täiendusi. Metoodikat uuendatakse pidevalt ning koostajad vaatavad ettepanekud läbi vähemalt kord aastas. Käesoleva aasta versioonil on hulk lisasid, mis hõlbustavad õnnetuspiirkonnas tegutsejatel olulise teabe kättesaamist.

Teooria- ja praktikakoolitustel ning tegelikel päästetöödel on käesolev metoodika ennast igati õigustanud ning selle rakendamine on tunduvalt parandanud ametkondade koostööd ja üksteisemõistmist.

Koostajate nimel

Raul Adlas
Tallinna Kiirabi peaarst,
projekti juht

Käesolev metoodika on valminud Tervishoiuameti toel.

1. Mõisted ja definitsioonid

Käesolevas metoodikas kasutatakse mõisteid järgmises tähenduses.

Katastroof (<i>Disaster</i>)	Äkiline hävitav õnnetusngulise toimega sündmus, mis seab ohtu inimeste elu, tervise, loodus- või tootmiskeskonna: paikkonna keemiline, radioaktiivne või muu saastumine; tööstuslik suurõnnetus, sh elektrijaamade ja kaevanduste, samuti gaasijuhtmete, side-, kommunaal- või elektrivõrkude avariid; ulatuslik tulekahju või plahvatus; ulatuslik laeva-, lennuki-, rongi- või muu transpordivahendi õnnetus; muu ulatuslik õnnetus või avariid. (Riiklik kriisireguleerimisplaan, kinnitatud vabariigi valitsuse 17. septembri 2002. a korraldusega nr 618-k, RTL 2002, 112, 1631.)
Hädaolukord (<i>Emergency</i>)	Sündmus või sündmuste ahel, mis ohustab riigi julgeolekut, inimeste elu ja tervist, kahjustab oluliselt keskkonda või tekitab ulatuslikku majanduskahju ning mille lahendamiseks on vaja Vabariigi Valitsuse, valitsusasutuste ja kohalike omavalitsuste kooskõlastatud tegevust. (Hädaolukorraks valmisoleku seadus, RT I 2000, 95, 613.)
Tervishoiualane hädaolukord (<i>Health Specialized Emergency</i>)	Hädaolukord, mille võib põhjustada mingi sündmus või sündmuste ahel, mis ohustab inimeste elu ja tervist ning on põhjustanud või võib põhjustada paljude inimeste eluohtliku haigestumise, vigastusi või mürgistuse. Tervishoiualase hädaolukorra lahendamist juhib sotsiaalminister ja korraldab Sotsiaalministeeriumi kriisireguleerimismeeskond koos Tervishoiuametiga, tehes vajaduse korral koostööd teiste valitsusasutuste, valitsusasutuste hallatavate asutuste ja kohalike omavalitsustega. (Vabariigi Valitsuse 10. juuli 2002. a määrus nr 222 “Tervishoiukorraldus hädaolukorras”.)
Suurõnnetus (<i>Major accident</i>)	Olukord, kus abivajadus ületab parajasti olemasolevaid võimalusi ning inimeste päästmiseks ja normaalseks peetava elatustaseme säilitamiseks on vaja kasutusele võtta erakorralised abinõud.
Risk (<i>Risk</i>)	Hädaolukorra toimumise tõenäosuse ja võimalike tagajärgede kombinatsioon (võimalus, et oht põhjustab mingi aja jooksul hädaolukorra).
Riskianalüüs (<i>Risk Analysis</i>)	Hädaolukordi põhjustavate ohtude väljaselgitamine ja riskide hindamine.
Häirekeskus (<i>Emergency Respond Center</i>)	Päästeameti halduses olev valitsusasutus, mille ülesanne on tagada ööpäevaringne valmisolek õnnetusteade koheseks vastuvõtmiseks, nende kiire ja oskuslik töötlemine, edastamine päästemeeskondadele ja kiirabibrigaadidele ning lisa- ja abijõudude kaasamine päästetöödele. Lisaks informatsiooni operatiivse edastamise korraldamine ja dokumenteerimine ning sündmuste andmebaasi säilitamine.

Kriisireguleerimismeeskond (Crisis Management Team)	Teabevahetuse, ressursside kasutamise ja ametkondade koostöö koordineerimiseks ning olukorra analüüsiks moodustatud alaliselt tegutsev meeskond, kelle ettemääratud koosseis ja töökorraldus ning ettevalmistus võimaldavad hädaolukorras töötada ööpäev läbi. (Hädaolukorras valmisoleku seadus, RT I 2000, 95, 613.) Kriisireguleerimismeeskonda kuuluvad vastutav päästetöötaja, politseinik ja meedik. Enamasti asub kriisireguleerimismeeskond häirekeskuse juures, kuid võib olla ka maavalitsuse, kriisireguleerimiskeskuse või teiste asutuste juures.
Kriisikomisjon (Crisis Committee)	Kriisireguleerimisalase ennetava ja ettevalmistava töö korraldamiseks ning hädaolukorra lahendamiseks moodustatud struktuur
Õnnetuspiirkond (Injury area)	Ala, kus on juhtunud õnnetus, tehakse päästetöid ning asuvad õnnetuse tagajärgi likvideerivad struktuuriüksused. Kui vaja, kehtestatakse inimestele õnnetuspiirkonnas tegutsemisel piirangud.
Sündmuskoht (Injury site)	Ala, kus on tekkinud kahjustused ja/või asuvad kannatanud ning juhtunu selgitamiseks olulised tõendid.
Ohutsoon (Risk zone)	Ala, kus võivad tekkida lisakahjustused ning keskkond võib olla saastunud ja/või ohustada õnnetuspiirkonnas viibijaid.
Staap (Management point)	Õnnetuspiirkonnas asuv juhtimisüksus, kuhu kuuluvad päästetöid juhtiv päästetöötaja, meedik ja politseiametnik. Staabi tööd juhib üldjuhul päästetööde juht. Vastavalt päästetööde juhi otsusele võivad staapi kuuluda ka teised isikud.
Kontrollpunkt (Check point)	Koht, kuhu saabuvad kõik päästetöodes osalevad liikuvvahendid ja kus peatatakse ning suunatakse ümber kogu muu liiklus.
Tehnika kogumise punkt	Koht, kuhu kogutakse tehnika, et tagada selle optimaalne kasutamine. Väiksemate õnnetuste korral võib selleks olla kontrollpunkt.
Ravitsoon / kannatanute kogumise punkt (Casualties assembly point)	Koht, kuhu viiakse kannatanud sündmuskohalt, kus tehakse teisene triiaž ja ravitakse.
Mittekannatanute kogunemise punkt (Assembly point for uninjured)	Koht, kuhu suunatakse õnnetuses vigastamata jäänud inimesed.
Transportpunkt (Removal point)	Koht, kust algab kannatanute toimetamine/suunamine õnnetuspiirkonnast raviasutustesse.

Transiidipunkt (<i>Transit point</i>)	Koht, kus vahetatakse kannatanute transpordiks kasutatavaid sõidukeid (nt kiirabiautost helikopterisse).
Hukkunute kogumise punkt (<i>Assembly point for the dead</i>)	Koht, kuhu tuuakse hukkunud, kus neid valvatakse, idenditakse ja registreeritakse.
Varakogumispunkt (<i>Assembly point for property</i>)	Koht, kuhu kogutakse õnnetuspiirkonnas sündmusega seotud ja järelevalvet vajavaid esemeid. .
Dekontaminatsioonipunkt, e. saasteärastuspunkt (<i>Decontamination point</i>)	Koht, kus kannatanud puhastatakse (nt radioaktiivsetest) saasteainetest.
Päästetööde juht (<i>Chief of rescue operations</i>)	Isik, kellele alluvad kõik õnnetuskohale saabunud päästemeeskonnad ning lisajõud.
Sündmuskoha Ülem (sündmuskoha päästetööde juht) (<i>Injury area manager</i>)	Päästeteenistuja, kes korraldab päästetöid sündmuskohal.
Staabipolitseinik (<i>Police chief</i>)	Politseiametnik, kes juhib politsei tegevust õnnetuspiirkonnas.
Transportpunkti politseinik (<i>Removal point police officer</i>)	Politseiametnik, kes registreerib kõik kannatanud enne nende lahkumist õnnetuspiirkonnast.
Hukkunute identimise üksus (<i>DVI-team</i>)	Politseiüksus, kes registreerib ja idendib hukkunud õnnetuspiirkonnas.
Staabimeedik (<i>Medical officer</i>)	Staabis töötav katastroofimeditsiinialase koolitusega meedik, kes juhib päästetööde meditsiinilist osa.
Sündmuskoha meedik (<i>Injury site medical manager</i>)	Katastroofimeditsiinialase koolitusega tervishoiutöötaja, kes korraldab tööd sündmuskohal.
Ravitsooni meedik (<i>Casualty assembly point medical manager</i>)	Tervishoiutöötaja, kes juhib töid ravitsoonis.
Transportpunkti meedik (<i>Removal point manager</i>)	Tervishoiutöötaja, kes juhib töid transpordipunktis.
Meedik	Erakorralise meditsiini väljaõppega tervishoiutöötaja või parameedik.
Tervishoiutöötaja	Eestis tegevusluba omav arst või õde.
Triaaž (<i>Triage</i>)	Kannatanute jaotamine nende seisundi ja ravivajaduse kiiruse järgi.
Meditsiiniteenistus	Kiirabi koos muude tervishoiu- või abiüksustega, kes täidavad õnnetuspiirkonnas meditsiiniteenistuse ülesandeid.

Dekontaminatsioon (<i>Decontamination</i>)	Kahjulike ainete eemaldamine, kannatanute puhastamine saasteainest , ümberriietamine.
MRCC (<i>Maritime Rescue Coordination Center</i>)	Merepäästkeskus. Mereõnnetuse korral tegutseb merepäästkeskusena Põhja piirivalvepiirkonna koosseisus olev operatiivteabe- ja mereseirekeskus (OIMSK).
ARCC (<i>Air Rescue Coordination Center</i>)	Lennupäästkeskus. Lennuõnnetuse korral tegutseb lennupäästkeskusena Põhja piirivalvepiirkonna koosseisus olev operatiivinfo- ja mereseirekeskus (OIMSK).
JRCC (<i>Joint Rescue Coordination Center</i>)	Ühendatud päästkeskus, mis täidab nii mere- kui ka lennupäästkeskuse ülesandeid. Eestis korraldab lennu- ja merepäästet Põhja piirivalvepiirkonna koosseisus olev operatiivinfo- ja mereseirekeskus (OIMSK).
SAR (<i>Search and Rescue</i>)	Otsing ja pääste.
OSC (<i>On Scene Coordinator</i>)	Mere- ja lennuõnnetuse korral sündmuskoha otsingu- ja päästetööde koordinaator.
SMC (<i>SAR Mission Coordinator</i>)	Mere- ja lennuõnnetuse korral otsingu- ja päästeoperatsiooni koordinaator.

2. Päästetöodes osalevad struktuurid ja nende ülesanded

2.1. Päästeteenistus

Päästeteenistus

- juhib ja teeb päästetöid,
- korraldab teenistuste koostööd ja algatab juhtimisstruktuuride loomise,
- kutsub kokku staabi,
- korraldab teenistustevahelist sidet,
- määrab õnnetuspiirkonna,
- teavitab kohalikku omavalitsust ja maavalitsust kriisireguleerimisstruktuuride kokkukutsumise võimalikust vajadusest.

Õnnetuspiirkonnas on päästeteenistuse vastutada

- päästetööde juhtimine ja tegemine,
- teenistuste tegevuse kooskõlastamine,
- inimeste, vara ja keskkonna päästmine ning kaitsmine kahjustavate mõjurite eest,
- elupäästva esmaabi andmine kannatanutele ja kiirabi toetamine,
- side loomine teiste teenistuste ja häirekeskusega,
- kannatanute väljatoomine ohutsoonist,
- teabe edastamine,
- evakuatsioonivajaduse otsustamine.

Õnnetuspiirkonnas määrab päästeteenistus

- staabi ja teised juhtimisstruktuurid,
- kontrollpunkti(d),
- kannatanute kogumise punkti,
- ravitsooni (koostöös staabimeedikuga)
- mittekannatanute kogunemise punkti,
- hukkunute ja vara kogumise punkti,
- kopteri maandumisplatsi,
- dekontaminatsioonipunkti,
- ohutsooni,
- transportpunkti,
- transiidipunkti.

2.2. Politsei

Õnnetuspiirkonnas tegutsevad politseijõud

- loovad ülevaate toimunud ja ressursivajadustest ning edastavad vastava teabe;
- meditsiiniteenistuse puudumise või selle töötajate vähesuse korral annavad kannatanuile oma pädevuse piires elupäästvat esmaabi;
- loovad kontakti päästetööde juhiga, staabi töölerakendumisel tagavad staabipolitseiniku ülesannete täitmise;
- päästetööde juhiga kooskõlastatult rajavad ja tähistavad suurõnnetuste tagajärgede likvideerimise meetodika kohased politsei vastutusallas olevad struktuuriüksused ning tagavad nende töö;
- tähistavad õnnetuspiirkonna ja tagavad selle valve;

- korraldavad liiklust, sh reguleerivad vajaduse korral päästetehnika liiklust, tagavad kopteri maandumisplatsi turvalisuse ja valve;
- teabe süsteemse kogumise ja töötlemise tulemusena omavad isikuteavet kõikide õnnetuses osalenud isikute kohta ning edastavad selle;
- päästetööde juhiga kooskõlastatult tagavad õnnetuskoha puutumatus, fikseerivad ja dokumenteerivad olustiku;
- korraldavad õnnetuspiirkonna ja selle vahetu ümbruse läbiotsimise;
- päästetööde juhi otsuse põhjal korraldavad evakueerimise;
- idendivad ja registreerivad hukkunud isikud ning korraldavad nende transpordi;
- korraldavad vara kogumise ja valve;
- teevad uurimistoiminguid;
- edastavad oma vastutusalaselle kuuluva, suurõnnetuse tagajärgede kõrvaldamist puudutava teabe päästetööde juhile.

Õnnetuspiirkonda toetavad politseijõud (juhtimiskeskused, välijuhid vms)

- koguvad suurõnnetuse kohta olulist teavet ja edastavad selle viivitamata häirekeskustele, asjaomastele ametkondadele ning struktuuriüksustele;
- rakendavad ja täidavad eriplaane ning -juhendeid;
- annavad abi vajalike ressursside leidmisel ning saatmisel õnnetuspiirkonda;
- teavitavad kehtestatud korrale ja tingimustele vastavalt kriisikomisjonide ja -meeskondade politseiametnikest liikmeid;
- tagavad isikuteabe andmise omastele, asjaomastele ametkondadele ja struktuuriüksustele.

2.3. Meditsiiniteenistus

Meditsiiniteenistus loob õnnetuspiirkonnas kontakti päästetööde juhi, politsei ja teiste teenistustega, saab ülevaate juhtunust ja teavitab sellest häirekeskust.

Kiirabi väljasõidukorra järgi saadetakse vajaduse korral sündmuskohale ametilt kõrgem kiirabitöötaja.

Kiirabi

- organiseerib sündmuskohale vajalikke (lisa)meditsiini vahendeid;
- vahendab teavet sündmuskoha ja häirekeskuse (haiglale) vahel (teavitab haiglaid võimalikest patsientidest, selgitab võimalikud haiglakohad jne);
- annab õnnetuspiirkonnas arstiabi;
- korraldab kannatanute transpordiks sobivaid sõidukeid ja transpordib kannatanuid;
- konsulteerib vajaduse korral spetsialistidega;
- korraldab psühhosotsiaalset abi.

Kiirabibrigaadi pidaja korraldab tervishoiualase hädaolukorra lahendamist piirkondlikult haigalt saadud korralduste põhjal.

Õnnetuspiirkonnas on meditsiiniteenistuse vastutada

- vajamineva arstiabi ulatuse ja iseloomu selgitamine;
- kannatanute uurimine ja abi andmise prioriteetide määramine;
- viivitamatu arstiabi andmine kannatanutele; keemia- ja kiirgusõnnetuste puhul erimeetmete kasutuselevõtmine kooskõlastatult päästeteenistuse ja kiirguskeskusega;
- võimalikult kiire kannatanute transpordi korraldamine õnnetuspiirkonnast haiglasse;

- kannatanute eluliste funktsioonide toetamine haiglasse jõudmiseni;
- pidev koostöö õnnetuse tagajärgede likvideerimises osalevate teenistustega;
- oma vastutusalasse kuuluva teabe kogumine ja edastamine päästetööde juhile.

2.4. Kaitsejõud

Kaitseliit

- päästetööde toetamine;
- toitlustamine;
- transportimine (inimeste, vee, kütuse ja muu vajaliku vedu);
- baaslaagri ja välimajutuse korraldamine;
- lammutus-, ehitus- ja metsatööd;
- side tagamine;
- psühholoogilise abi andmine;
- õnnetuspiirkonna julgestamine;
- evakueerimise abistamine jm tegevused.

Kaitsevägi

- abistab kiirabi, andes esmaabi ja transportides kannatanuid;
- varustab lisaks meditsiinivahendite ja veokitega ning teiste tehnovahenditega;
- aitab politseil õnnetuspiirkonda tähistada ja valvata;
- abistab päästeteenistusi päästetöödel;
- aitab korraldada sidet.

2.5. Piirivalve

- Avastab ja kõrvaldab merereostust Eesti merealal, Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järvel;
- lennuõnnetuse korral teeb otsingu- ja päästetöid Eesti merealal, Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järvel ning otsingutöid maismaal;
- mereõnnetuse korral teeb otsingu- ja päästetöid Eesti merealal, Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järvel.

Mere- või lennuõnnetuse korral koordineerib otsingu- ja päästetöid merevalvekeskus. Vajaduse korral määrab merevalvekeskus päästetööde koordinaatori (SMC) ja/või sündmuskoha päästetööde koordinaatori (OSC). Kõik otsingu- ja päästetöödel osalevad üksused alluvad merevalvekeskusele (JRCC) või SMCle ja/või OSCle.

2.6. Häirekeskus

- Võtab vastu õnnetusteated, töötleb neid;
- saadab sündmuskohale päästemeeskonnad ning kiirabibrigaadid;
- edastab staabi korraldusel teavet haiglatele, täpsustab vabade ravikohtade olemasolu;
- edastab teavet operatiivteenistustele ja ettevõtetele-organisatsioonidele;
- säilitab sündmuste andmebaasi.

3. Õnnetuse likvideerimisega seotud muud struktuurid

Lennu- ja mereõnnetuse korral merevalvekeskus

- koordineerib Eesti päästepiirkonnas otsingu- ja päästetöid;
- koordineerib lennupääste otsingu- ja päästetöid;
- korraldab teenistuste koostööd;
- alarmib otsingu- ja päästetööde (SAR) üksusi;
- teavitab teisi asjaga seotud ameteid-asutusi (päästeamet, politseiprefektuurid, haiglad, lennuamet jt).

Pärast ohuolukorda sattunud õhusõiduki asukoha tuvastamist maismaal algab päästeoperatsioon, mille juhtimine läheb üle riigi päästeasutuse päästetööde juhile.

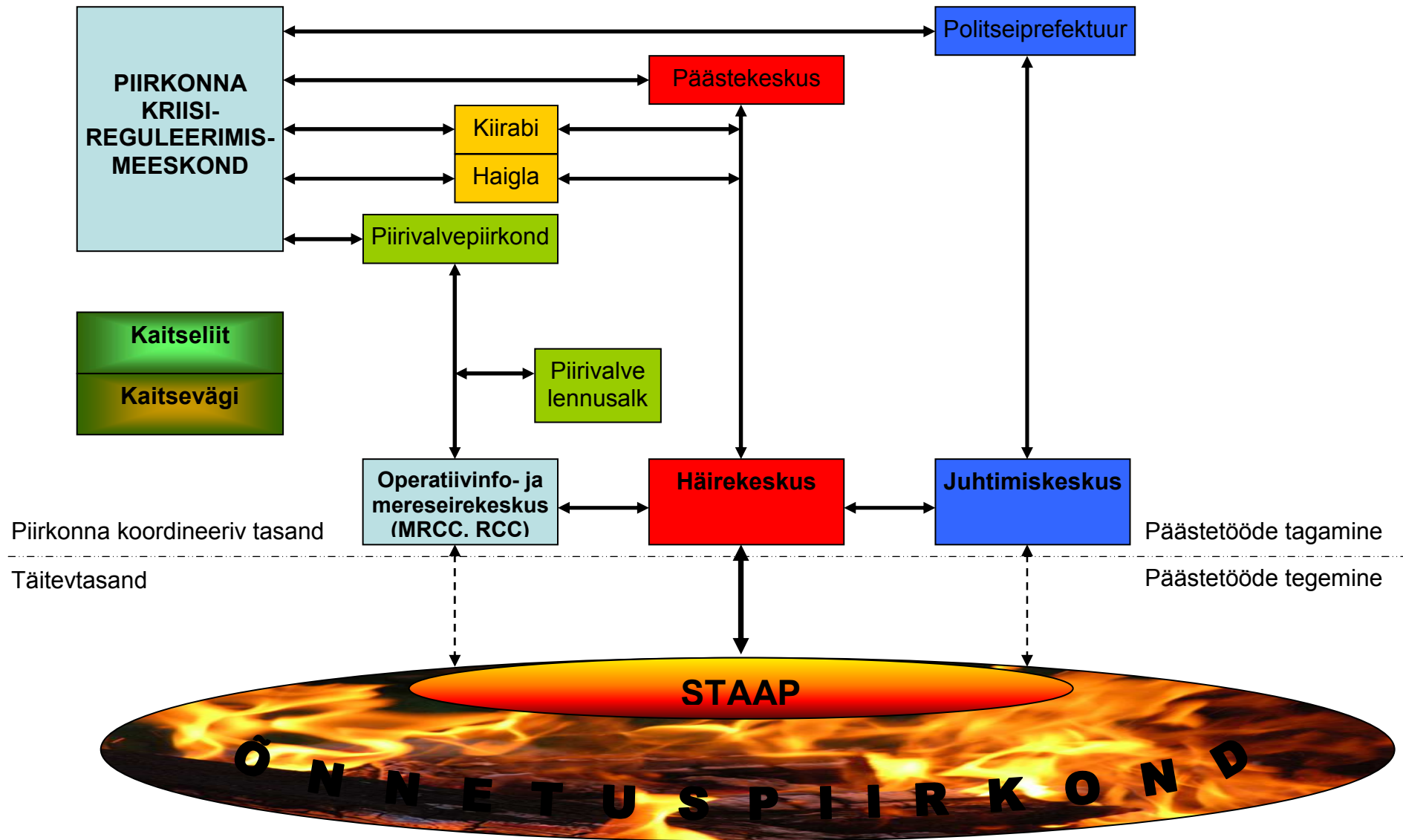
Lennusalk

- teeb pääste- ja otsingutöid päästetööde koordinaatori (SMC) või õnnetuskoha päästetööde koordinaatori (OSC) määratud piirkonnas;
- ööpäev läbi on valves kopter Mi-8 ja lennuk L-410; reageerimisaeg tööajal 15 minutit (talvel 20 minutit), töövälisel ajal üks tund;
- väljakutse ning otsingu- ja päästetööde ülesanded saab valves olev õhusõiduki meeskond merevalvekeskusest (OIMSK) telefoni teel.

Õhuvägi

- osaleb otsingu- ja päästetöodel lennubaasi ülema otsuse põhjal. Kopter tellitakse lennubaasi korrapidaja või lennubaasi kaudu.
- Tööpäeviti on mitteametlik reageerimisaeg üks tund, töövälisel ajal kolm tundi.

Õnnetuse tagajärgede likvideerimisega seotud struktuurid

4. Töökorraldus õnnetuspiirkonnas

4.1. Õnnetuspiirkonna funktsionaalsed struktuurid

4.1.1. Õnnetuspiirkonna funktsionaalsete struktuuride ülesanded ja tegevus

Staap

Õnnetuspiirkonna juhtimisüksus, mille vastutusala on kogu õnnetuspiirkond.

Staap vastutab kõigi päästetöödel ilmnevate ülesannete täitmise eest ning kooskõlastab ja korraldab kõiki päästetöid õnnetuspiirkonnas. **Staabi tööd juhivad päästetööde juht.**

Vigastatute olemasolu korral kuuluvad staapi alati päästetööde juht, staabimeedik ja staabipolitseinik ning vajadusel objekti esindaja. Päästetööde juhi otsuse kohaselt võivad staapi kuuluda ka teised isikud.

Päästetööde juht, staabimeedik ja staabipolitseinik kannavad sündmuskohal eraldusvesti. Päästetööde juht võib määrata (suurõnnetuste korral) staabiülema, kelle ülesanne on korraldada staabi tööd päästetööde üldeeskirja järgi.

Staabi asukoha valikul tuleb lähtuda sellest, et oleks tagatud normaalne töökeskkond (segavatest mõjuritest, sh ka kannatanutest eemal) ning ülevaatlik pilt sündmuskohast.

Päästetööde üldeeskirja järgi tagab staap

- päästetööde ülesannete määramise;
- sündmuskohale saabunud meeskondade, kiirabi, politsei ja teiste jõudude vastuvõtmise, paigutamise, nendele töökorralduste andmise ning isikkoosseisu, tehnika ja varustuse arvestuse;
- triiaži tegemise ning kannatanutele ja päästetöödel osalejatele esmaabi andmise;
- kannatanute transpordi raviasutustesse;
- psühholoogilise abi andmise;
- töötervishoiualase järelevalve ja nõustamise;
- liikluse korraldamise;
- korralduse sündmuskohal ja piiratud alal;
- elanike evakueerimise ja evakueeritute paigutamise;
- evakueeritud vara kaitse;
- inimeste otsingu korraldamise;
- lisajõudude väljakutsumise ja lisavahendite kaasamise;
- side korraldamise sündmuskohal;
- kustutusaine(te)ga varustamise korraldamise;
- jõudude ja vahendite varu loomise;
- päästetööstajate ja teiste päästetöödel rakendatud inimeste asendamise ning neile joogivee, toitlustuse, sanitaarolude ja puhkuse korraldamise;
- ulatuslikel päästetöödel varustuse hoolduse ja remondi korraldamise;
- avalikkuse teavitamise;
- kontrolli ülesannete täitmise üle;
- päästetööde juhi korralduste edastamise ning kontrolli nende täitmise üle;
- päästetööde tegemise dokumenteerimise;
- päästetööde tegemise ja olukorda mõjutavate tegurite kohta andmete kogumise;
- teiste kaasatud teenistustega koostöö korraldamise.

Kontrollpunkt

Kontrollpunkti asukohta määrab päästetööde juht, punkti tähistuse ja töö tagab politsei.

Kontrollpunktis

- võetakse vastu ja paigutatakse saabuvad jõud,
- peetakse saabuva tehnika üle arvestust.

Tehnika kogumise punkt

Lisa- ja abijõududele mõeldud kogunemiskoht sündmuskoha läheduses, varus olevad masinad ei tohi vastava korralduseta lähemale sõita. Tehnika kogumise punkti rajab päästetööde juht, et tagada ressursside tõhus kasutamine õnnetuse tagajärgede kõrvaldamise algfaasis. Töökorralduse eest vastutab nt kogumispunkti ülem, kelle ülesanne on kaardistada ja suunata tööõõikudesse pääste-, kiirabi- ja muu abitehnika. Olenevalt õnnetusest võib kasutada mitut kogumispunkti.

Ravitsoon / kannatanute kogumispunkt

Ravitsooni / kannatanute kogumispunkti asukohta määrab sündmuskoha päästetöötaja koos sündmuskoha meedikuga või hiljemalt staabi moodustamisel staabimeedik koos päästetööde juhiga. Kannatanute kogumispunkt asub sündmuskohast ohutus kauguses, võimalikult siledal maapinnal ja sõidetava tee läheduses.

Kui ravitsooniks sobiv koht jääb sündmuskohast liiga kaugemale, luuakse kannatanute kogumispunkt eraldi.

Ravitsoonis / kannatanute kogumise punktis

- tehakse teisene triaaž,
- stabiliseeritakse kannatanute seisund,
- valmistatakse kannatanud ette transpordiks haiglasse

Mittekannatanute kogunemispunkt

Mittekannatanute kogunemispunkti asukohta määrab päästetööde juht, punkti tähistuse ja töö tagab politsei.

Mittekannatanute kogunemise punktis

- registreeritakse õnnetuses osalenud, kuid vigastusteta inimesed ja küsitletakse neid esmaselt;
- enne õnnetuspiirkonnast ärasaatmist vaatab nad läbi meedik (märgistab triaažikaardiga, kui seda pole veel tehtud).

Mittekannatanutega tegeleb (sh selgitab nende esmavajadused ja otsib lahendusi) politsei.

Transportpunkt

Transpordipunkti rajab ravitsooni / kannatanute kogumise punkti juurde ravitsooni meedik. Selle tööd korraldab ravitsooni meediku määratud transpordipunkti meedik.

Transportpunktis

- saadakse staabist ülevaade vabadest haiglakohtadest;
- otsustatakse kannatanule sobilikem transpordivahend ja -viis;
- suunatakse kannatanud vigastusest sõltuvalt kõige otstarbekamasse haiglasse/osakonda;
- märgitakse triaažikaardi ärarebitavatele ribadele sihthaigla;
- transpordipunkti politseinik registreerib punktist lahkuvad kannatanud (triiiažikaardilt rebitakse esimene riba).

Transiidipunkt

Transiidipunkte võib õnnetuse iseloomust, õnnetuskohast ja kasutatavatest transpordivahenditest tulenevalt olla mitu.

Hukkunute kogumise punkt

Hukkunute kogumise punkti asukohta määrab päästetööde juht, punkti tähistuse ja töö tagab politsei. Punkt rajatakse juhul, kui õnnetuses hukkunuid tuleb päästetööde käigus õnnetuskohalt ära toimetada või on DVI-üksusel neid vaja identifitseerida.

Vara kogumise punkt

Vara kogumise punkti asukohta määrab päästetööde juht, punkti tähistuse ja töö tagab politsei. Punkt luuakse hukkunute ja evakueeritute vara registreerimiseks ning valveks.

Dekontaminatsioonipunkt e saasteärastuspunkt

Dekontaminatsioonipunkti, kus kannatanud ja päästjad puhastatakse saasteainetest, rajab päästeteenistus üldjuhul eraldi ohutsooni piirile. Punkt peab tagama ohukoldele (saastatud keskkonda) sisenenud kaitsevarustuses päästjate puhastamise ohukoldest väljumisel. Dekontaminatsiooni (degaseerimise) punktis peavad olema kannatanute ja päästjate puhastamiseks vajalikud vahendid. Punkti on määratud vastava väljaõppe saanud vastutav päästja (dekontaminatsioonipunkti ülem). Saasteainetest puhastatud kannatanud toimetatakse kannatanute kogumise punkti.

4.1.2. Õnnetuspiirkonna struktuuride tähistus

Teenistused tähistavad plaanis ettenähtud punktid erimärgistusega või erivarustuse puudumise korral hästi nähtavate käepäraste vahenditega. Otstarbekas on erinevaid vastutusalasid või punkte tähistada näiteks piiridelintide, ajutiste liiklusmärkide või kollaste stroboskoopvilkuritega, et kergendada õnnetuspiirkonnas orienteerumist.

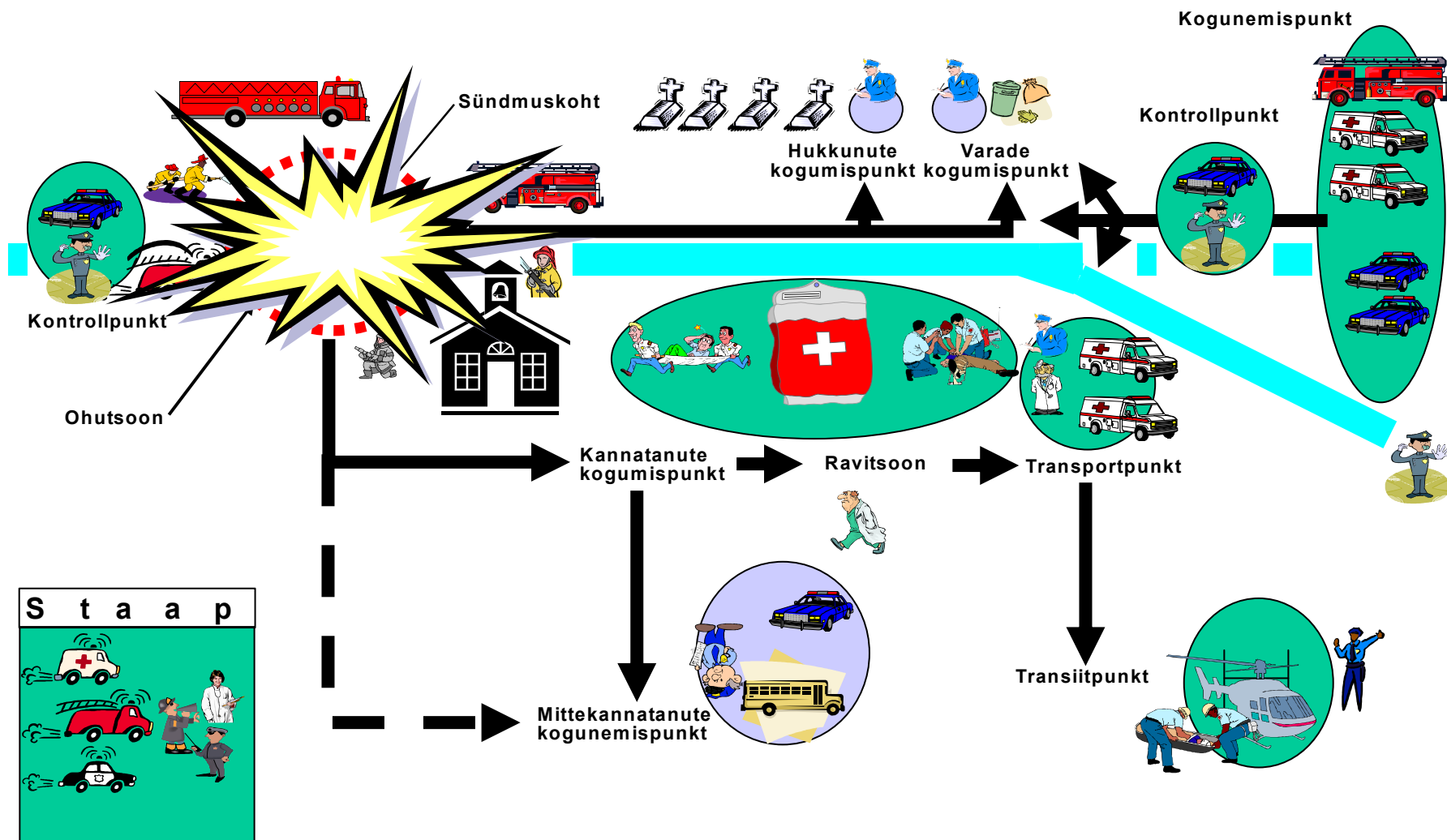
Kopteri maandumisplats

Kopteri maandumisplatsi asukohta määrab päästeteenistus, platsi tähistab ja seda valvab politsei.

Kopter vajab maandumiseks platsi mõõtmetega 50 x 50 meetrit ja maandub tavaliselt vastutuult. Et piloot leiaks maandumiskoha ja teaks tuule suunda, on otstarbekas kasutada valgus- või suitsuküünlaid. Kopterit maandav politseiametnik peab seisma näoga vastu helikopteri maandumissuunda (allatuult) ja hoidma käes süüdatud märguandevahendit.

Kui maandumisplats on vaja puhastada puudest ja põõsastest, vastutab selle eest päästeteenistus, kopteri maandamine on politsei ülesanne. Maandumiskoha määrab päästetööde juht kokkuleppel piloodiga.

4.1.3. Päästetööde korraldus, õnnetuspiirkonnas osalevad struktuurid (skeem)

4.2. Päästetööde korraldus õnnetuspiirkonnas

Vastavalt riiklikule kriisireguleerimisplaanile toimub operatiivjuhtimine ministeeriumi struktuuriüksuse, ministeeriumi valitsemisalas olevate ametite ja inspeksioonide või nende allasutuste poolt vastavalt valitsemisalale ja seaduses sätestatud korrale. Operatiivjuhtimist teostava struktuuriüksuse peamiseks ülesandeks on hädaolukorra lahendamine sündmuskohal.

Päästeameti haldusalas olevate hädaolukordade korral tegelevad operatiivjuhtimisega Päästeamet ja kohalikud päästesutused, kes juhivad hädaolukorra lahendamist päästetööde tegemisel tulekahjude, loodusõnnetuste, katastroofide, avariide, plahvatuste, liiklus- ja muude õnnetuste korral.

Päästetööde operatiivjuhtimine hädaolukorras toimub samade regulatsioonide, meetodite ja printsiipide alusel nagu see toimub tavaolukorras. Erisused tulenevad lisaressursside kaasamisest, kriisikommunikatsiooni korraldamisel, mille koordineerimiseks aktiveeritakse vajadusel kriisimeeskond.

Hädaolukorra lahendamise operatiivjuhtimist päästetöödel juhivad päästetööde juht, demineerimistöid juhivad demineerimistöid juhivad (riiklikus kriisireguleerimise plaanis ka sündmuskoha juht) vastavalt Päästeseaduses ja selle rakendusaktides, HOVS, riiklikus kriisireguleerimise plaanis ja käesolevas metoodikas sätestatud korrale. Operatiivjuhtimist teostava struktuuriüksuse peamiseks ülesandeks on hädaolukorra lahendamine sündmuskohal.

Õnnetuspiirkonnas juhivad päästetöid **päästetööde juht** (PTJ), kes koos politseiametniku ja meedikuga moodustavad päästetööde juhtimisüksuse ehk staabi.

Päästetööde juht määrab **sündmuskoha ülema**, kes viib ellu taktikalise põhisuuna, jaotab õnnetuskohal erinevatele töölõikudele-töösektoritele ressursse, juhivad ja koordineerivad sündmuskohal tegevust ning teeb koostööd teiste teenistuste sündmuskohajuhitidega ning teavitab toimuvast päästetööde juhti.

Päästetööde juht määrab staabi asukoha, kus töötavad kohapeal päästetöid juhtiv päästetöötaja, staabimeedik ja staabipolitseinik.

Päästetööde juht peab määrama päästetegevuse otsustava suuna, võttes aluseks inimesi ähvardavad ohud – plahvatusohu, tule või muu ohu tugevama leviku suuna – ja päästetööde tegemise tõhusaimad võimalused.

Päästetöödel on töö jagatud alati väiksemateks lõikudeks. Juhul kui päästetööd on väga laiaulatuslikud ja töölõike palju, määrab päästetööde juht töösektorid ja nende juhid (sisuliselt mitu sündmuskoha vastutavat päästetöötajat).

Lisaks staabile luuakse juhtimisstruktuuri lülid sektorites ja sündmuskohal.

Päästeteenistuse katastroofitelkide väljatoomise korralduse annab päästetööde juht.

Pikemaajaliste ja keeruliste sündmuste lahendamisel peab päästetööde juht määrama kõikide ressursside toimimiseks logistikaülema, kelle peamised ülesanded on

- lisajõudude vastuvõtmine ja paigutamine,
- isikkoosseisu, tehnika ja varustuse arvestus,
- kustutusainega varustamise korraldamine,
- kütuse ja määrdeainetega varustamine,
- päästetöötajate ja teiste päästetöös osalejate asendamise ning nende joogivee, toitlustuse, sanitaartingimuste ja puhkuse korraldamine,

- varustuse hoolduse ja remondi korraldamine,
- evakueeritute paigutamise korraldamine.

Päästetöodes osalevate teenistuste tähistamine

Juhtivaid funktsioone täitvate tervishoiu-, päästeameti- ja politseitöötajate märgistamiseks kehtivad katastroofioludes järgmised rahvusvahelised tähistusvärvid:

- päästetöötaja – punane ja valge,
- politseinik – must ja valge,
- kiirabitöötaja – roheline ja valge.

Märgistust kantakse oranži põhivärviga vestil.

4.3. Meditsiinilise abi korraldus õnnetuspiirkonnas

Esimesena kohale jõudnud kiirabibrigaadi juhtliige jääb **sünnimuskoha meedikuks**, kes

- vaatab üle sünnimuskoha – selgitab kannatanute arvu ja nende vigastuste iseloomu, hindab vajamineva abi ulatuse ja iseloomu, teavitab sellest häirekeskust ja kutsub vajaduse korral abi;
- suunab saabuvate kiirabibrigaadide liikmed tegema esmast triaaži, andma elupäästvat esmaabi ning transportima kannatanud ravitsooni / kannatanute kogumispunkti;
- kogub teavet ja edastab selle staabimeedikule (kui staapi pole, siis häirekeskusesse);
- küsib vajadusel lisavahendeid;
- kui staapi pole, korraldab koos sünnimuskoha päästetöötajaga kannatanute kogumise punkti rajamise;
- kui ravitsoon on rajatud, määrab **ravitsooni meediku** ja suunab kannatanud koos meditsiiniabi osutajatega ravitsooni / kannatanute kogumise punkti, jättes sünnimuskohale vaid esmaabi andmiseks vajalikud meedikud;
- teeb pidevat koostööd sünnimuskoha päästetööde juhiga;
- lahkub sünnimuskohast viimasena pärast seda, kui kõik kannatanud on sünnimuskohalt ära viidud ja ta on saanud staabimeedikult loa lahkuda.

Kui staap on loodud, siis määratakse hiljem saabunud kiirabibrigaadide liikmete seast staapi vastutav meditsiinitöötaja. Tavaliselt läheb staabimeedikuks teise brigaadiga saabunud meedik.

Staabimeedik

- teeb koostööd staabiliikmetega;
- saab sünnimuskoha meedikult ülevaate olukorrast ja teavitab sellest päästetööde juhti;
- registreerib sünnimuskohal olevad ja sinna saabuvad meditsiiniabi ressursid ning määrab nende paigutuse;
- töötleb sünnimuskohalt saabunud teavet (kannatanute arv sünnimuskohal ja ravitsoonis, kannatanute liikumine punktide vahel, kannatanute prioriteet, vajaminevad vahendid, sünnimuskohal ja ravitsoonis töötavad ja kasutatavad meditsiiniressursid, kaasatud varustus, tööaeg jmt);
- korraldab meedikute ja vajaminevate vahendite (kanderaamid, tekid, meditsiinitarvikud jne) liikumist;
- vahendab teavet häirekeskuse ja õnnetuspiirkonna vahel:
 - edastab teavet kannatanute arvu kohta,
 - edastab häirekeskuse kaudu vajalikku teavet haiglatele kannatanute vigastuste kohta,
 - teavitab häirekeskuse kaudu haiglaid saabuvatest kannatanutest,
 - küsib häirekeskusest lisaabi, haiglakohti jne,
 - teavitab sünnimuskoha meedikut ravitsooni asukohast,
 - edastab transpordipunkti meedikule teavet kannatanuid vastuvõtivate haiglade kohta.

Kui sündmuskohale saabub parema katastroofimeditsiinalase ettevalmistusega tervishoiutöötaja, võib osutada vajalikuks juhtimine talle üle anda. Juhtimise üleandmisel edastatakse kogu olemasolev teave olukorra lahendamise käigu, kasutuses olevate ressursside, kannatanute arvu ja muu olulise kohta.

Juhtimise üleandmine on kindlaks määratud kiirabiettevõttesise õigusakti või piirkonda väljasõidu korraga.

Ravitsooni rajamisel määrab sündmuskoha meedik sündmuskohal töötavate kiirabibrigaadi liikmete hulgast **ravitsooni meediku**. Ravitsooni meedik teatab oma ravitsooni saabumisest staabimeedikule.

Ravitsooni meedik

- korraldab teisese triaazi tegemist, määrab ravi ulatuse vajadustele ja võimalustele vastavalt;
- küsib vajaduse korral staabimeedikult lisavahendeid;
- määrab **transpordipunkti meediku**;
- suunab transpordiks ettevalmistatud kannatanud transpordipunkti;
- omab ülevaadet kannatanute arvust ravitsoonis;
- optimeerib ravitsoonis töötava personali hulka ja liikumist ning muudab seda vajadustele ja võimalustele vastavalt.

Erandjuhul, kui ravitsoon jääb sündmuskohast liiga kaugemale, rajatakse kannatanute kogumise punkt eraldi.

Transportpunkti meedik

- peab sidet staabiga:
 - saab teada kannatanuid vastuvõtavad haiglad ja võimalike vahendite olemasolu nende transpordiks,
 - annab ülevaadet õnnetuspiirkonnast lahkunud kannatanute ja nende sihthaiglate kohta;
- korraldab kannatanute toimetamise neile kõige otstarbekamasse haiglasse;
- märgib triaazikaardi ärarebitavatele ribadele sihthaigla nime;
- koostöös ravitsooni meedikuga leiab äraveetavatele kannatanutele saatjad;
- teeb koostööd ravitsooni meediku ja transportpunkti politseinikuga.

Transiidipunktis annab transportiv meedik kannatanu üle järgneva transpordivahendi meedikule, andes lühiülevaate kannatanu vigastuse ja hetkeseisundi kohta.

- Õnnetuspiirkonnas kannatanut transportiv brigaad ei jäta enda kätte triaazikaardi rebitavat riba, vaid see jääb kannatanuid õnnetuspiirkonnast välja vedavale brigaadile.
- Kui kannatanu transporditakse lennuväljale, siis teda edasi haiglasse sõidutav brigaad täidab kiirabikaardi ja märgib sellele triaazikaardi numbri.

Mittekannatanute koguminemis punkt rajatakse ravitsoonist eraldi. See asub sündmuskohast eemal, ohutus kohas, soovitatavalt hoones või sobilikus sõidukis (nt buss). Mittekannatanute kogumise punktis tehakse vajaduse korral protseduure ja antakse abi ning enne mittekannatanu lahkumist õnnetuspiirkonnast rebitakse ära tema triaazikaardi esimene riba ja antakse see hiljem transportpunkti politseiniku kätte. Enne mittekannatanute ärasaatmist õnnetuspiirkonnast on vaja, et neid vaataks läbi meedik.

Kiirabibrigaadide liikmed ja teised meditsiiniabi andjad töötavad õnnetuspiirkonna erinevates punktides olukorra arengule ja vajadustele vastavalt:

- sündmuskohal
 - alluvad sündmuskoha meedikule,
 - teevad esmast triaazi,
 - annavad elupäästvat esmaabi,
 - tagavad kannatanute organiseeritud liikumise ravitsooni / kannatanute kogumise punkti või mittekannatanute kogumise punkti;

- ravitsooni rajamise korral töötavad ravitsoonis:
 - alluvad ravitsooni meedikule,
 - teevad triaazi,
 - viivad läbi raviprotseduure,
 - valmistavad kannatanud ette transpordiks haiglasse;
- transpordi käivitumise järel transpordivad kannatanuid haiglatesse; teavet kannatanuid vastuvõtivate haiglate kohta saavad nad transpordipunkti meedikult.

Elupäästvat esmaabi, mille eesmärk on päästa võimalikult paljude kannatanute elu, peavad andma kõik õnnetuse tagajärgede kõrvaldamisse kaasatud üksused. Elu ohustavate seisundite äratundmine ja elupäästvate esmaabivõtete kasutamine – kannatanu seadmine õigesse asendisse, vabade hingamisteede tagamine, verejooksu sulgemine – päästab elusid ja seda peavad oskama teha ja tegema kõik päästetöodes osalejad.

4.3.1. Psühhosotsiaalne abi

Psühhosotsiaalsel abil on suurõnnetuste korral oluline osa. Abi vajavad esmajoones kannatanud, kes viibivad või on viibinud sündmuskohal. Psühholoogilist abi andes tuleb suuremat tähelepanu pöörata lähedase kaotanule, lastele, vanureile ja vaimse häirega inimestele.

Päästetööde esimeses etapis on vaja leida koht, kus inimesed, kes pole õnnetuses kehaliselt kannatada saanud, oleksid kaitstud välisolude (külm, vihm jne), uudishimulike ja ajakirjanike eest, kus nad tunnevad hoolitsust, saavad juua jne. Psüühilist toetust pakkudes tuleb vältida pereliikmete lahutamist ja tagada õnnetuses osalenuile pidev teave õnnetuse kohta.

Esmast psühholoogilist abi saavad anda kõik päästetöodes osalejad. Parimaks abiks on sageli teise inimese juuresolek.

Edasise abi andmiseks on vaja kaasata kriisiabiorganisatsioon – hea oleks, kui õnnetuses osalenu saaks õnnetusest esimest korda pikemalt kõnelda kolm-neli tundi pärast olukorra kontrolli alla saamist ja väljaspool õnnetuspiirkonda.

4.3.2. Kiirabibrigaadide kutsungid

Kiirabibrigaadide kutsungid muutuvad pärast häirekeskuse teavitamist õnnetuspiirkonnas järgmiselt:

- Esimesena sündmuskohale saabuv kiirabibrigaad teatab häirekeskusele, et asub täitma sündmuskoha meediku ülesandeid (nt Koluvere 9-1 on sündmuskoha meedik).
- Teisena saabuv brigaad teavitab pärast sündmuskoha meedikuga kohtumist enda asumisest staabimeedikuks (nt Lohusalu 9-2 on staabimeedik). Jne.
- Sündmuskohal on raadioside vaid nende kutsungitega. Vajaduse korral luuakse koostöös päästetööde juhiga meedikutele oma raadiokanal, millest teavitatakse kohe ka häirekeskust ja kõiki kohalesaabuvasid lisajõude.

4.4. Politsei tegevuse korraldus

Sündmuskohale saabunud politseinik teeb kindlaks õnnetuse iseloomu ja ulatuse. Selle alusel hinnatakse, milliseid abijõudusid ja kui palju oleks juurde vaja. Seejärel kutsub politseinik kohe välja lisaabijõud.

Kui kohapeal on teiste alarmteenistuste esindajad, siis tuleb võtta nendega ühendust edasise tegevuse planeerimiseks. Korrakaitse prioriteediks on tõkestada kõrvaliste isikute juurdepääs sündmuskohale ning korraldada päästesõidukite liiklus.

Päästesõidukite liikluse korraldamiseks rajatakse kontrollpunkt(id), mille kaudu saab õnnetuspiirkonda siseneda. Teave kontrollpunkti saabunud päästesõidukite kohta edastatakse tegevust juhtivale politseinikule ning pääs piirkonda tagatakse tema korralduste järgi. Kontrollpunkte tuleb eristada teesulgudest, mida on vaja tavaliiikluse ümbersuunamiseks või tee täielikuks sulgemiseks.

Teise etapina korraldatakse vajaduse korral liikluse ümbersuunamine ning luuakse mittekannatanute kogunemispunkt. Kogunemispunkti määratakse politseinik, kelle ülesanne on tuvastada mittekannatanute isikusamasus ning teha kindlaks nende seotus õnnetusega. Mittekannatanud viiakse esimesel võimalusel õnnetuspiirkonnast eemale, et nad saaksid rahuneda ning nendelt oleks võimalik õnnetuse kohta täpsemat teavet saada. Mittekannatanud võivad olla olulisteks tunnistajateks. Taktikaliselt tuleks mittekannatanute kogunemispunkt luua kannatanute ja hukkunute kogumiskohast eemale varjulisesse kohta.

Kui päästetööde juht otsustab rajada staabi, läheb sinna esimesena tegevust korraldama asunud politseiametnik. Teda võib välja vahetada vaid määratud politseinik. Staabipolitseinikule lisaks tuleks staapi kutsuda ka staabipolitseiniku abi, kes korraldab sidepidamist õnnetuspiirkonnas töötavate politseinike ja juhtimiskeskusega, või sekretär, kes dokumenteerib politsei tegevust. Staap juhib kogu päästetegevust ning staabipolitseinik kogu politseitegevust.

Kõik katastroofi tagajärgede likvideerimiseks loodud struktuuriüksustes töötavad politseinikud alluvad otse staabipolitseinikule, kui staabipolitseinik ei ole loonud eraldi käsuaahelat. Vajaduse korral võib staabipolitseinik suunata politseinikke ka päästjate, meedikute või mõne teise teenistuse käsutusse.

Sündmuskoht tähistatakse ja seda valvatakse kooskõlastatult päästetööde juhiga, sest uurimistoimingute tegemiseks võivad sündmuskoht ja päästetööde ala sageli olla erineva ulatusega.

Kui transportpunkt on rajatud ja alustatud kannatanute evakueerimist õnnetuspiirkonnast, määratakse transportpunkti politseinik, kes registreerib kõikide kannatanute lahkumise õnnetuspiirkonnast. Selleks tuleb iga transporditava kannatanu triiaazikaardilt rebida ära kõige alumine riba, millel on kiri POLITSEI.

Vajaduse korral peab politsei ette valmistama helikopteri maandumisplatsi, et see oleks turvaline nii kopterile kui ka inimestele. Kopteri maandumisplatsi tähistamiseks ei ole soovitatav kasutada piirdelinti, mis võib tiivikute pöörlemisest tingitud tuule tõttu mootorisse sattuda.

Inimeste evakuatsiooni objektilt, sündmuskohalt või õnnetuspiirkonnast korraldab politsei päästetööde juhi korraldusel ning temalt saadud juhiste järgi.

Õnnetuspiirkond ja selle lähiümbrus tuleb läbi otsida, leidmaks sündmuskohalt eemale liikunud vigastatuid või paanikas põgenenud inimesi. Suuremate otsingute juhtimiseks on mõistlik luua eraldi üksus.

Hukkunute identimine on üldjuhul üks viimaseid tegevusi ning vastav kogumispunkt luuakse juhul, kui leitud hukkunud jääksid päästetöödel ette või kui päästetööd võiksid hävitada hukkunute säilmed. Hukkunuid idendib politsei eriüksus, DVI-meeskond, mille koosseisus töötavad vajaduse korral ka kohtuarstid ja teised identimisspetsialistid. Varakogumispunkt luuakse hukkunute kogumise punkti lähedusse, et tagada hukkunute ja täiendavalt evakueeritud vara registreerimine ning valve.

Politseiametnike vastutusalad on järgmised.

4.4.1. Staabipolitseiniku ülesanded

Staabipolitseinik teeb vahetult koostööd staabijuhiga ning juhib kogu politsei tegevust õnnetuspiirkonnas. Staabipolitseiniku peaülesanne on võtta vastu otsuseid, et korraldada politseile pandud ülesannete täitmist.

Juhiks olev politseiametnik täidab pärast staabi loomist staabijuhi (tulekustutus- ja päästetööde juhi) antud ülesandeid. Selleks võib politseitegevuste kõrval olla ka näiteks politsei käsutuses olevate sidevahendite ajutine üleandmine meedikutele või politseiametniku asumine kiirabiauto rooli, et korraldada kannatanute transport raviasutusse. Sellises olukorras võib politseile pandud ülesannete täitmine olla pärsitud, aga prioriteetid määrab staabijuht.

Staabipolitseinikul tuleb

- viibida staabijuhi määratud kohas;
- täita täpselt ja õigeaegselt staabijuhi antud ülesandeid ja viivitamata ette kanda nende täitmisest;
- teada suurõnnetuse toimumise aega ja täpset kohta;
- koguda kaasatud politseijõududel teavet, seda üldistada, analüüsida ja vahendada päästetööde juhile ning pidada politseitegevuse kronoloogiat;
- korraldada politsei tööd staabis, kontrollpunktides, teesulgudes, mittekannatanute kogunemise punktis, hukkunute ja vara kogumispunktis ning transportpunktis;
- korraldada evakuatsiooni päästetööde juhi korraldusele vastavalt;
- korraldada liiklust (k.a päästetehnika) nii suurõnnetuse piirkonnas kui ka vahetus ümbruses;
- korraldada sündmuskoha ja selle vahetu ümbruse läbiotsimist, leidmaks kannatanuid ja saamaks õnnetusega seotud olulist teavet;
- korraldada sündmuskohal uurimistoiminguid, k.a olustiku fikseerimine ja dokumenteerimine;
- korraldada helikopteri maandumine päästetööde juhi korraldusele vastavalt;
- korraldada õnnetuses osalenute vara ja hukkunute kogumispunkti valve ja hukkunute veo organiseerimine;
- korraldada hukkunute identimine;
- korraldada õnnetuses osalenute vara ja hukkunute kogumise punkti tööd;
- korraldada kannatanute registreerimine ja identimine;
- tagada õnnetuspiirkonnas avalik kord, hoida ära ja tõkestada õigusrikkumisi;
- korraldada ala politseilindiga piiramine staabijuhi määratud ulatuses, korraldada läbipääsurežiimi tagamine kontrollpunktis;
- hoida võimaluse korral ära muid kahjulikke tagajärgi ja vajaduse korral abistada pääste- ja meditsiiniteenistust;
- registreerida suurõnnetuse piirkonda saabunud politseiametnikud ning nende teenistusülesanded;
- teada suurõnnetuse piirkonnas ülesandeid täitvate politseiametnike paigutust ja sidekutsungeid;
- vajaduse korral korraldada kaasatud politseijõudude varustamine täiendavate materaal-tehniliste vahenditega, samuti nende toitlustamine;
- tagada politseiasutuse korrapidajale/juhtimiskeskusele süsteemse teabe edastamine kujunenud olukorrale vastavalt.

4.4.2. Sündmuskoha politseiniku ülesanded

Sündmuskoha politseinik võib olukorrast olenevalt juba enne staabi rajamist täita sündmuskohal staabipolitseiniku ülesandeid. Õnnetuse tagajärgede kõrvaldamise algfaasis on raske täita kõiki ülesandeid,

kuna kohapeal võib olla veel kannatanuid, vahetus läheduses aga õnnetuses mittekanatanuid ja muidu uudishimulikke, kes segavad operatiivteenistuste tööd. Esmaülesandena tuleb saada ülevaade sündmuskohal toimunud. Kui võimalik, piirata eralduslindiga sündmuskohat ning lubada päästetöödel mitteosalevaid isikuid siseneda ainult staabipolitseiniku loal või erandjuhul sündmuskohal päästetöid juhtiva päästetöötaja nõudmisel.

Sündmuskoha politseinik peab

- sündmuskoha piiritlema ja tähistama, seal julgestama ja valvama;
- võimaluse korral abistama meditsiiniteenistust side loomisel;
- korraldama transpordivahendite liikumist sündmuskohale;
- võimaluse korral fikseerima ja dokumenteerima sündmuskoha olustikku;
- korraldama sündmuskohal evakuatsiooni päästetöid juhtiva päästetöötaja või staabipolitseiniku korralduste järgi;
- läbi otsima sündmuskoha ja selle vahetu ümbruse, leidmaks õnnetuses kannatanuid ja olulisi esemeid või saamaks teavet;
- koguma teavet õnnetust pealtnäinult;
- edastama staabipolitseinikule teavet saadud ülesannete kohta.

4.4.3. Kontrollpunkti politseiniku ülesanded

Kontrollpunkti politseinik korraldab õnnetuspiirkonda saabunud operatiivteenistuste transpordivahendite edasiliikumist piiratud alale. Sündmusega mitteseotud sõidukid ja inimesed suunatakse õnnetuspiirkonnast eemale. Kontrollpunkte võib olla rohkem kui üks. Sõidukite ümbersuunamiseks võib õnnetuspiirkonnast kaugemal peatada tavaliiikluse, et vältida ummikuid. Seda tuleb teha pärast kontrollpunkti rajamist, juhul kui selleks jätkub inimesi. Tavaliiikluse ümbersuunamise kohti ei nimetata kontrollpunktideks. Üldjuhul asub kontrollpunkt õnnetuspiirkonnana määratletud ala servas sõidukitele liigeldaval maastikul või teel. Kontrollpunkti politseinik lubab inimestel või sõidukitel siseneda õnnetuspiirkonda siis, kui on saanud staabipolitseinikult vastava loa.

Kontrollpunkt tuleb organiseerida nii, et

- oleks ruumi kõigile lisa- ja abijõududele,
- igal sõidukil on võimalik kohe sündmuskohale sõita, s.t need on paigutatud süsteemselt.

Sõidukite rivistamine tähendab nende koordineeritud rühmitamist enne õnnetuspiirkonnas töötamise algust. Rivistumise eesmärk on vältida sõidukite kaootilist peatumist või parkimist õnnetuspiirkonnas. Süsteemselt paigutatud sõidukid annavad päästetööde juhile võimaluse vabamalt otsustada, millal millist tehnikat ja millisesse löiku sündmuskohal ta vajab. Sõidukid tuleb rivistada selliselt, et oleks tagatud võimalus operatiivselt sündmuskohale sõita – sõidukid esiotsaga sündmuskoha poole ja sõidukeil piisav vahe.

Kontrollpunkti politseiametnikul tuleb

- viibida staabipolitseiniku määratud kohas;
- kanda staabipolitseinikule ette kontrollpunkti saabunud lisaressurssidest;
- lubada suurõnnetuse piirkonda neid isikuid ja sõidukeid, mille kohta on saadud staabipolitseinikult vastav korraldus.

Kontrollpunkt tuleb käepäraste vahenditega (torbikud, politseisõiduk, politseilint jms) tähistada, et õnnetuspiirkonda saabuvate sõidukite juhid mõistaksid õigel ajal, et kontrollpunktist õnnetuskohale edasi liikuda on võimalik ainult pärast vastava loa saamist.

4.4.4. Transportpunkti politseiniku ülesanded

Transportpunkti politseinik juhib kannatanuid transportivate sõidukite liikumist transportpunkti ja sealt ära, registreerib kannatanud enne nende lahkumist õnnetuspiirkonnast. Et märkida üles, millisesse raviasutusse iga kannatanu suunatakse, rebib kannatanu triiaažikaardilt vastava riba või kui kannatanul mingil põhjusel pole kaarti, siis registreerib kannatanu isikuandmed. Isikuandmetele on soovitatav lisada transpordivahendi number, saatva meditsiinitöötaja nimi ning selle raviasutuse nimetus, kuhu suundutakse. Sõidukite paigutamisel transportpunktis tuleb lähtuda samadest põhimõtetest, mida on kirjeldatud kontrollpunkti politseiniku ülesannete juures.

Transportpunkt rajatakse üldjuhul vahetult ravitsooni juurde sõidukitele sobiva pinnasega alale.

Transportpunkti politseinikul tuleb

- viibida staabipolitseiniku määratud kohas;
- registreerida kannatanud enne nende transportimist raviasutusse;
- omada teavet reaajas transpordipunktist raviasutusse toimetatud kannatanute arvu ja nende triiaažikaartide värvi (punane, kollane, roheline) kohta;
- vajaduse ja võimaluse korral abistada meditsiiniteenistuse töötajaid.

4.4.5. Transiitpunkti politseiniku ülesanded

Transiitpunkt on ette nähtud kohaks, kus sündmuskohalt ära viidud kannatanud pannakse raviasutusse toimetamiseks järgmise sõiduki peale: kaatrist autosse, autost helikopterisse, lennukilt autosse jne.

Päätetööde juhi otsusele vastavalt võidakse kriitilises seisundis kannatanute transportimiseks kasutada vajaduse korral helikopterit. Helikopteri maandumiskoha määrab staap ning helikopteri ohutu maandamise korraldab transiitpunkti politseinik.

Silmas tuleb pidada, et kopteri maandumis- ja laskumisala pind peab olema selline, et tiiviku põhjustatud õhuvoolud ei tekitaks pinnaseosakeste eraldumist, mis võivad kahjustada kopterit, reisijaid või kõrvalisi isikuid. Ohutusosal ei tohi olla kive, kände, põõsaid, lahtisi kraave vms. Samuti tuleb kopteri maandumisplatsi valikul jälgida, et alal ei oleks suurt kallakut (ülespoole võib kalle olla kõige rohkem 10%). Pinnas peab olema piisavalt tugev, et välistada kopteri jalaste vajumise sellesse. Maandumisplatsi tähistamiseks on soovitatav kasutada suitsutõrvikut. Pimedal ajal saab maandumisplatsi märgistuseks kasutada politsei vilkurite ja kaugtuledega alarmsõidukit. Selle kaugtuled tuleb suunata maandumisplatsi poole ning samaks ajaks teiste õnnetuspiirkonnas olevate sõidukite töötavad vilkurid välja lülitada. Helikopteri maandamisel seistakse näoga tuule suunas. Päeval ajal saab kopteri maandamiseks kasutada käemärke.

Kopteri maandamisel tuleb vältida järgmisi ohuallikaid:

- tiivikute põhjustatavast õhuvoolust lendavaid pinnaseosakesi,
- kopterile lähenemisel tiivikute pöörlemisala.

4.4.6. Mittekannatanute kogunemise punkti politseiniku ülesanded

Suurõnnetuse läbielanud inimesed on üldjuhul kõik kannatanud. Siinkohal tuleb vahet teha kannatanutel, kes on saanud vigastada ja kes mitte. Mittekannatanuks tuleb lugeda kannatanut, kelle meditsiinitöötajad on läbi vaadanud ning kes ei vaja vältimatut arstiabi. Õnnetuses osalenud mittekannatanud on politsei mõistes tunnistajad. Vahetult pärast õnnetust on paljud šokis ja seda peab mõistma ka politseinik nendega käitumisel.

Mittekannatanud tuleks paigutada mõnda ruumi või sõidukisse (bussi). See on parim viis saada nendega kontakti, hoida kontrolli all võimalust anda abivajajatele tuge, neid nõustada või aidata korraldada nende jõudmist soovitud sihtkohta. Kui võimalik, pakkuda mittekannatanutele sooja juua (teed, kohvi jms).

Mittekannatanute eest hoolitsedes saab koguda nende isiku- ja kontaktandmeid, mida on vaja hilisemaks kontakti loomiseks, et selgitada õnnetuse asjaolusid. Esmatähtsaks tuleb pidada suusõnaliste selgituste küsimist toimunu kohta, kuna saadud teave võib olla väga tähtis õnnetuse tagajärgede kõrvaldamise taktika määramisel.

Mittekannatanute isikuandmetest tuleb kirja panna ees- ja perekonnanimi, sünniaeg, telefoninumber, sugu, rahvus ning võimaluse korral isikukood.

Mittekannatanute kogumise punkti politseinik peab

- viibima staabipolitseiniku määratud kohas,
- registreerima mittekannatanud,
- kandma staabipolitseinikule ette kogumispunktis olevate inimeste arvust,
- takistama mittekannatanute liikumist tagasi õnnetuskohale.

4.4.7. Hukkunute ja vara kogumispunkti politseiniku ülesanded

Hukkunute ja vara kogumise punkti politseinik tagab punktis teenistusülesandeid täitvate operatiivtöötajate segamatu ja takistamatu töö, registreerib punktis töötavad ja viibivad inimesed. Paneb hukkunu punkti toimetanud inimestelt saadud teabe alusel kirja hukkunu esialgse asukoha sündmuskohal.

Üldjuhul rajatakse hukkunute kogumise ja vara kogumise punkt koos. Võimaluse korral eemal sündmuskohast, samuti väljaspool ravitsooni ja mittekannatanute kogunemise kohas viibijate nägemisulatuses. Politseitöö mõttes oleks parim lahendus, kui enne hukkunu või vara liigutamist algsest asukohast küsitakse selleks luba staabipolitseinikult, sest õnnetuse tekkemehhanismide ja põhjuste väljaselgitamisel on nende asukoht tähtis. Loa küsimist ei saa nõuda, kui hukkunute või vara teisaldamine on päästetööde tegemisel hädavajalik.

Hukkunute kogumise punkti politseinik peab

- viibima staabipolitseiniku määratud kohas;
- identima ja registreerida hukkunud, koostama vastava nimekirja; kui hukkunu isikut pole kohapeal võimalik tuvastada, tuleb kirjeldada üksikasjaliselt tema välistunnuseid (sugu, vanus, pikkus, riietus, eritunnused jms);
- kandma staabipolitseinikule ette kogumispunkti toimetatud hukkunute arvust;
- vajaduse korral kutsuma õnnetuskohale DVI-üksuse.

Varakogumispunkti politseinik tagab punkti toimetatud materiaalsete väärtuste puutumatus ja säilimise, paneb vara sinna toonud inimestelt saadud teabe põhjal kirja vara esialgse asukoha.

Varakogumispunkti politseinikul tuleb

- viibida vastutava politseiametniku määratud kohas,
- tagada kogumispunkti toodud vara puutumatus.

5. Suurõnnetusteks valmisolek haiglates

Haiglate kriisireguleerimisplaan koostatakse vabariigi valitsuse 10. juuli 2002. a määruse nr 222 „Tervishoiukorraldus hädaolukorras“ (RT I, 18.07.2002, 62) § 4 alusel.

Piirkondlikule haiglale on määruse järgi pandud juhiroll tervishoiualases hädaolukorras, kohustus koostada oma vastutuspiirkonnas kriisireguleerimisplaan, koordineerida kriisireguleerimisplaanide koostamist ning kontrollida nende täitmise valmidust.

Katastroofitingimustes asub haigla arstiabi andmise ahela lõpus. Haigla raviuutlikkus sõltub selle töötajate arvust, materiaalistest võimalustest ja kasutatavatest ravimeetoditest, kannatanute vigastuste liigist ning sellest, kui hästi on haiglas harjutatud kriisiolukorras käitumist.

Haigla kriisireguleerimisplaani eesmärk on planeerimise abil tagada valmisolek hädaolukordadeks ning valmistada ette hädaolukorra lahendamise üksused. Haigla kriisiplaan koostatakse haiglasiseste ning haiglaväliste õnnetuste puhuks. Plaan ei reguleeri käitumist sõjaliste kriiside ajal.

Plaani täiendatakse ja parandatakse vastavalt sellele, kuidas muutuvad eesmärgid, ülesanded, struktuurid, ressursid või kontaktid.

5.1. Haigla kriisireguleerimisplaani põhimõtted

Haigla katastroofiks valmisoleku plaan peab sisaldama

- valmisoleku tasandite määratlusi:
 - **tavatöö** – tavatöök vajalik valmidustasand;
 - **kõrgendatud valmisolek** – valmisolek võimalikuks hädaolukorraks; **teavitatakse** kriisireguleerimismeeskonda ja kriisikomisjoni, aktiveeritakse koduvalves olevad ja EMO täiendavad tööjõuressursid;
 - **töö kriisi ajal** – meditsiinilise kriisiplaani käivitamine kui oodatav või tegelik õnnetus on nii suur, et tavatöö ja kõrgendatud valmisoleku ressursidest ei piisa. Aktiveeritakse kriisireguleerimismeeskond ja kriisikomisjon. Edasine ressurside aktiveerimine toimub kriisireguleerimismeeskonna ja kriisikomisjoni otsuse alusel;
- häirekeskusega püsivade tagamise korda, häirekeskuse ja haigla juhtüksuste vahel teabe liikumise korda;
- plaani käivitamise korda; teave suurõnnetuse kohta saabub häirekeskusest; plaanis on ära määratud, kes haiglas otsustab, millise tasandi valmisoleku plaan käivitada; plaan näeb ette tegevuse mis tahes tüüpi õnnetuste puhuks;
- kriisireguleerimismeeskonna liikmete kontaktandmeid;
- ametikoha konkreetset tegevusplaani;
- saabunud kannatanute triaaži, vastuvõtu ja liikumise, sh hospitaliseerimise ja osakondadesse paigutamise korda haiglas;
- saabunud kannatanute registreerimise korda;
- saabunud kannatanute ravi taktikat;
- pressiteenistuse (haigla kommunikatsiooniteenistuse) tööjuhiseid kriisi korral; sugulastele, meediale jt teabe jagamise korda;
- koostööplaani (kehtivaid lepinguid) teiste ametkondadega, nt turvateenistused, transpordifirmad jne;
- lisavarustuse, -toidu ja -teeninduse ning varuenergia hankimise korda;
- evakuaatsiooniplaani (kohene ja hilisem);
- eriolukordade (nt keemiaõnnetus, radiatsioon, epideemia) plaani.

5.2. Haiglasiseseks katastroofiks valmisoleku plaani põhimõtted

1. Haigla logistiline kirjeldus (haigla asukoht, hoonete tehniline seisund, pindala, veevarustus, küttesüsteem, elekter, läheduses olevate ohtlike ettevõtete loetelu jne).
2. Riskianalüüs. Sagedasemad ohud (riskid):
 - elektrikatkestused (sh elektrivarustussüsteemi kirjeldus, elektrigeneraatorite olemasolu, käivitamise aeg, kui kaua suudab haigla töötada elektrita, millal tekib haigete evakuatsiooni vajadus),
 - veevarustuse katkestused,
 - soojavarustuse katkestused,
 - häired gaasivarustussüsteemides,
 - hapniku kasutamise seotud õnnetused,
 - tulekahjud,
 - pommiähvardused, plahvatused (gaas, lõhkeaine), varingud,
 - terrorism, sh pantvangi(de) võtmine,
 - side- ja infotehnoloogia süsteemide töö katkemine,
 - haiglaseste nakkushaiguste levik, sh eriti ohtlike (nakkustõrje plaan),
 - haigla sattumine ohtlike gaaside leviku piirkonda (ammoniaak, kloor jt).

Haiglasiseseks katastroofiks valmisoleku plaan tuleb teha koostöös päästeteenistuse ja politseiga ning peab vastama nende teenistuste tegevuskavadele. Plaani peab tutvustama ning see peab kättesaadav olema kogu personalile ja sellega koos töötavatele teenistustele.

Haigla evakueerimise üle otsustavad

- päästetööde juht tulekahju, keemialekke, plahvatusohu, jätkuva kiirguslekke või muu õnnetuse korral piirkonnas;
- maavalitsus, lähtudes kodanikukaitse vajadustest, nt terrorismi või selle ohu korral;
- haigla kriisikomisjon mõjuvatel põhjustel.

6. Teabevahetus

6.1. Teabevahetus õnnetuspiirkonnas

Päästetööde juht teavitab pärast sündmusest ülevaate saamist häirekeskuse kaudu väljasõidukorralduse saanud kiirabibrigaade ligipääsuvõimalustest, võimalikest ohtudest, abivajajate hulgast ja seisundist ning teatab kogunemiskoha.

Kui sündmuskohale saabub esimesena kiirabibrigaad, annab ta häirekeskusele esmaülevaate sündmusest ning ohte arvestades alustab võimaluse korral tegevust oma pädevuse piires. Kui sündmuskohale saabub päästemeeskond, annab kiirabibrigaadi juhtliige päästetööde juhile ülevaate õnnetuse kulust ja võetud meetmetest.

Sündmuskohal teatab kiirabibrigaadi juhtliige päästetööde juhile kiirabibrigaadide saabumisest. Kiirabibrigaadi juhtliige allub sündmuskohal päästetööde juhile. Ta teavitab päästetööde juhti korrapäraselt oma tegevusest sündmuskohal, annab talle vajaduse korral meditsiinalast nõu päästetöid korraldavate otsuste langetamiseks ning võib sündmuskohalt lahkuda päästetööde juhi loal.

Õnnetuskohal vastutab teabe edastamise süsteemi loomise eest päästetööde juht. Meditsiiniteabe edastamise eest vastutab staabimeedik või tema volitatud isik. Meediale tuleb teatada pidevalt fakte õnnetuse kohta. Vaja on luua ka teabekeskus, kust saavad teavet kannatanute sugulased. Samas on päästetöodes osalejate kohustus kaitsta kannatanuid ajakirjanike eest. Kui meedia esindajad saavad korralikku ja õigeaegset teavet, siis arvestavad nad päästjate soovi segamatult töötada. Kõige parem on suhelda meediaga nn pressiohvitseri kaudu. Viimane määratakse nii õnnetuspiirkonnas kui ka kannatanuid vastuvõtvates haiglates.

Suurema kriisi, õnnetuse või katastroofi korral määratakse meediaga suhtlemise eest vastutav amet või ministeerium, kellele annavad teavet raviasutuste pressiesindajad.

Teave õnnetuspiirkonnast meediale

Päästetööde ajal vastutab meedia teavitamise eest päästetööde juht või selle eest vastutavaks määratud isik koostöös politsei ja staabimeedikuga või selleks määratud isikuga. Ajakirjanikud peavad pöörduma määratud suhtekorraldaja poole. Pressiga suhtlemiseks on mitmesuguseid vorme:

- e-post, faks suurematele pressiagentuuridele,
- pressikonverents,
- pressiteated,
- intervjuud.

Meediat saab vajaduse korral kasutada elanike teavitamiseks võimalikest ohtudest keemiaõnnetuste, kiirgusõnnetuste, suurte tulekahjude jne korral.

Õnnetuspiirkonnas vastutab politsei selle eest, et mittevolitatud isikud (k.a ajakirjanikud ja fotograafid) ei siseneks piiratud õnnetuspiirkonda.

Edastatav teave peab

- olema usaldusväärne, õigeaegne ja täielik. Kiire ja aktiivne teavitamine aitab vähendada paanikat ja võimaldab elanikel end kaitsta;
- andma ülevaadet reageerijate päästetegevusest ja käitumisjuhtnõore elanikele;
- jõudma elanike, operatiivteenistuste, asjaomaste ametkondade ning valitsusasutusteni.

6.2. Teabevahetus tervishoiuasutustes

6.2.1. Teave haiglatest

Raviasutused peavad teavitama politseid õnnetuse tõttu sinna pöördunud kannatanutest. Õnnetusega seonduvat isikuteavet väljastab politseiasutus.

Haiglad edastavad õnnetuspiirkonnast saabunud kannatanute kohta teavet meediaväljaannetele. Teavet edastatakse kokkuvõttena (nt mitu kannatanut, mitu naist-meest, kui paljude seisund rahuldav, raske, kriitiline), mitte iga kannatanu seisundi kohta eraldi. Teabe kättesaadavust haiglatest korraldavad erakorralise olukorra lahendamise eest vastutajad, kes

- määravad pressiga suhtleja;
- leiavad ruumi, kuhu saavad koguneda ajakirjanikud ja teised meediaväljaannete esindajad;
- koostavad pressiteateid;
- vastavad ajakirjanike päringutele.

Kas kannatanuid ja nende lähedasi lubada raviasutuse territooriumil intervjueerida, otsustab raviasutuse kriisikomisjon. Raviasutus peab selleks küsima patsiendi ja/või kannatanu lähedastelt nõusolekut. Intervjuud viiakse läbi haigla pressiesindaja juuresolekul.

Pressikonverentse korraldavad õnnetuse iseloomust sõltuvalt vastutava ministeeriumi või ameti pressiesindajad koostöös päästetöodes osaleva päästeteenistuse ja politseiga. Raviasutus tagab vastutava isiku osavõtu pressikonverentsist.

Võimaluse korral tuleb haiglates jälgida, et ajakirjanikud ja teised meediaväljaannete esindajad ning kannatanute lähedased ei puutuks omavahel kokku.

6.2.2. Sugulaste teavitamine

Esialgne teave kannatanute ja võimalike kannatanute kohta peab olema olema politsei juhtimiskeskuses, kus asuvad registreerimislehed. Politseil tuleb registreerida kõik, kes viiakse õnnetuspiirkonnast välja. Haiglad annavad teavet ainult sinna hospitaliseeritud kannatanute kohta.

Haiglates tuleb luua teabepunkt, kus asub register saabunud kannatanute kohta: millises osakonnas on nad ravil jne. Teabepunkt peab olema suuteline andma kannatanute sugulastele vajalikku teavet.

- Kannatanud
 - Politsei korraldab omastele teabe edastamise, millisesse raviasutusse kannatanu toimetati.
 - Raviasutus annab viivitamata teavet sinna saabunud kannatanute kohta politseile ja raviasutuse territooriumil viibivatele lähedastele. Politsei juhtimiskeskusele edastatakse kannatanu isikuandmed ja seisundi raskusaste.
 - Raviasutus tagab, et pidevalt töötab spetsiaalne kontakttelefon, mille kaudu teavitatakse omakseid kannatanute seisundist (ei edastata delikaatseid isikuandmeid, nt diagnoose), ja korraldab selle telefoni numbril avalikustamise.
 - Raviasutusse saabunud kannatanute omastega tegeldakse, neile edastatakse teavet raviasutuse kriisiplaanile vastavalt.
Raviasutus
 - eraldab lähedastele ruumi (nt saal),
 - vajaduse korral korraldab lähedaste nõustamise,
 - vajaduse korral organiseerib turvafirma abil korrakaitse.

- Mittekannatanud
 - Politsei korraldab vajaduse korral nende omaste teavitamise.
- Hukkunud
 - Politsei teavitab hukkunute omakseid hukkamise asjaoludest.
 - Politsei teavitab välisministeeriumi teiste riikide kodanike surmast.
 - Raviastutus teavitab viivitamata politsei juhtimiskeskust õnnetusega seotud inimeste surmast.
 - Raviastutus teatab oma territooriumil viibivatele lähedastele patsiendi surmast, juhul kui õnnetuskohalt haiglasse toodu suri raviastutuses.

6.3. Meedia teavitamise põhimõtted

Ametnike kommentaarid peavad lähtuma organisatsiooni seisukohtadest. Seda tagab koordineeritud meediasuhtlus, mis võimaldab ajakirjanikele edastada täpseid fakte professionaalsel viisil ega raskenda päästetööde tegemist.

Ajakirjanikega suhtlemisel peab tähelepanu pöörama järgmistele põhimõtetele:

- operatiivsus – avalikkuse kiire teavitamine juhtunust, käitumisjuhistest, ohust jm;
- objektiivsus – kõikidesse õnnetuses osalenutesse suhtutakse neutraalselt;
- isikustatavus – teavet edastav ametnik ei tohi jääda anonüümseks;
- süütuse presumpatsioon – teabe edastamisel ei käsitleta kedagi süüteoos süüdiolena enne tema kohta kohtuotsuse või kohtuvälise menetleja otsuse jõustumist;
- õiguspärasus – teabe edastamisel lähtutakse õigusaktide (avaliku teabe seadus, isikuandmete kaitse seadus, kriminaalmenetluse seadustik, väärtemenetluse seadustik, karistusregistri seadus jt) sätetest;
- pädevus – teenistustevahelise teabe edastamise maht ja sisu peab olema eelnevalt kooskõlastatud;
- koordineeritus – teave edastatakse eri asutuste vahel kooskõlastatult (tööjaotus, aeg, koht, ülesanded), vältimaks asjatuid kordusi ja erinevaid tõlgendusi;
- inimväarikus – ajakirjanikega suhtlemisel ei tohi riivata teiste isikute au ja väarikust.

Nõuded edastatavale teabele

- Teabe edastamisel õnnetuse kohta kasutatakse õnnetuses osalenute eesnime koos sünniaastaga. Eesnime ei avaldata juhul, kui see on haruldane.
- Alaealiste puhul ei teatata eesnime ega sünniaastat, vaid sugu ja vanus.
- Fotosid, videosalvestisi ja muid multimeedia salvestisi ajakirjanikele üldjuhul ei edastata.
- Esmateabe edastamisel õnnetuskohal tuleb arvestada, et ajakirjanikule ei tohi anda teavet, mis võib raskendada päästetöid ja hiljem tõe tuvastamist (õnnetuse üksikasjadest ja tõenditest, mis võivad viia eksiteele või mõjutada menetlusosaliste, pealtnägijate või tunnistajate hilisemaid ütlusi).
- Kindlasti ei tohi ajakirjanikele edastada sellist teavet inimese, tema elukoha ning vara kohta, mis võiks otseselt või kaudselt häirida tema rahu või kahjustada tema puutumatus, vabadusi ja väarikust.
- Edastatav teave peab olema kooskõlas isikuandmete kaitse seadusega, isikuandmeid ei tohi edastada kolmandatele isikutele.
- Ei tohi segada päästetöid tegevaid töötajaid.
- Ei tohi kahjustada õnnetuses osalenute (kannatanute) õigusi ega põhjustada ebameeldivusi nende lähedastele või muul viisil õnnetusega seotud inimestele.

7. Eri liiki õnnetused

Toime inimorganismile:

1. **Keemilised agendid** võivad koostisest sõltuvalt tekitada lokaalse põletuse või söövituse, kahjustada närvisüsteemi, kopse või vähendada organismi võimet absorbeerida hapnikku. Mõnedel ainetel on psühhotroopne toime. Kliinilised sümptomid võivad tekkida kohe või mõne aja pärast (kuni 12 tundi). Keemilised ained võivad olla lühi- või pikaajalise toimega (kuni 1 nädal).
2. **Bioloogilised agendid** on mikroorganismid või nende toksiidid, mis kutsuvad esile inimese haigestumise. Mõned neist on nakkavad ja levivad inimeste seas väga kiiresti. Nad toimivad inimorganismi rakke ja organeid kahjustavalt või hävitavalt. Bioloogilistel agentidel võib olla peiteaeg, mistõttu toime saabub teatud aja pärast.
Looduslikud bioloogilised ohud – epideemiad võivad kahjustada kogu riigi tsiviilinfrastruktuuri, põhjustades elanike massilise haigestumise, üldiste sanitaarolude järsu halvenemise ja tervishoiusüsteemi toimimise halvenemise.
3. **Radioloogiline oht** – eelkõige *dirty bomb* (ee k räpane pomm), mis kujutab endast tavalise lõhkeaine ja radioaktiivsete ainete segu. Lõhkeaineks võib olla dünaamiit või trotüül. Plahvatus kutsub esile otseseid mehaanilisi vigastusi ja keskkonna saastumist radioaktiivsete ainetega, mis võivad sattuda ka kannatanutele ja nende haavadele.

7.1. Keemia- ja kiirgusõnnetused

Hädaolukordade seaduse järgi on kiirgushädaolukorras juhtministeeriumiks siseministeerium ja juhtametkonnaks päästeamet. Keskkonnaministeerium korraldab keskkonna- ja kiirgusseiret ning kiirguskeskus toimib kaasatud juhtasutusena. Piiriülesest radioaktiivsest saastumisest tingitud kiirgushädaolukorras või selle tekkimise ohu korral tegutseb kiirguskeskus teavet hankiva, selle analüüsiga tegeleva ja valitsusasutusi nõustava kaasatud asutusena.

Kiirgushädaolukorra lahendamise organisatsiooniline osa

Asutus, firma	Täidetavad ülesanded
Päästeamet	<ul style="list-style-type: none">• operatiivjuhtimine• vajaliku sekkumise praktiline korraldamine• hädaolukorra tagajärgede leevendamine
Kiirguskeskus	<ul style="list-style-type: none">• teabe hankimine• soovitude väljatöötamine sekkumismeetmete võtmiseks• keskkonna kiirgusseire korraldamine• kiirgusanalüüside tegemine ja kiirgusohutushinnangute andmine (juhiroll)• kiirguskaitse tagamine sekkumisel
AS A.L.A.R.A	<ul style="list-style-type: none">• hädaolukorda põhjustava(te) kiirgusallika(te) ohutustamine
Kiirgustegevuslubade omajad	<ul style="list-style-type: none">• hädaolukorra tagajärgede leevendamine

Kiirgushädaolukord – ioniseerivast kiirgusest põhjustatud mis tahes olukord, millega kaasneb või võib kaasneda suure hulga radioaktiivse aine sattumine keskkonda või mis võib põhjustada elanikukiirituse piirmäärade ületamist. Kiiritus võib olla tõeline või kahtlustatav.

Ioniseeriv kiirgus – suure energiaga aineosakesed või energiavoog, mis on bioloogilises koes võimeline tekitama ionipaare ehk ioniseerima seda. Ioniseerivaks kiirguseks on

- alfakiirgus (osakeste voog),
- beetakiirgus (osakeste voog),
- gamma- ja röntgenikiirgus (energiavoog),
- neutronikiirgus (osakeste voog).

Kiirgusallikas – radioaktiivne aine, ka seade või rajatis, mis kiirgab ioniseerivat kiirgust või radioaktiivseid aineid.

Tabel 1. Kiirguse liigid ja nendega kaasnev oht

Kiirguse liik	Oht	Kaitseb
Alfaosakesed	Sisemine	Paber, riided
Beetaosakesed	Sisemine, väline (nahk, silmad)	Plast, klaas, alumiinium
Neutronid	Väline	Vesi, plast, parafiin
Gammakiirgus	Väline	Plii, betoon, teras
Röntgenikiirgus	Väline (nahk)	Suurte energiavoogude korral plii, betoon, teras

Tabel 2. Kiiritusdoosid ja sümptomid

Kogu keha kiiritusdoos	Kliinilised sümptomid	Abinõud
<1,0 Sv (Gy)	Sümptomeid pole või on kerge pearinglus ja iiveldus	Väline desaktiveerimine Ei ravita Polikliiniline kontroll
1,0–5,0 Sv (Gy)	Mõne tunni kuni mitme ööpäeva jooksul iiveldus, oksendamine, kõhulahtisus, verejooks, valud ja krambid	Väline desaktiveerimine Sümptomaatiline ravi Suur prioriteet haiglasse toimetamisel
>5,0 Sv (Gy)	Mõne minuti kuni mõne tunni jooksul iiveldus, oksendamine, kõhulahtisus ja verejooks	Väline desaktiveerimine Palliativne ravi Väiksem prioriteet haiglasse toimetamisel

Radioaktiivne saastumine ehk kontaminatsioon (ingl k *contamination*) on radioaktiivsete ainete esinemine esemete või inimkeha sees või pinnal või sellises kohas, kus nad on ebasoovitavad või kahjulikud. Inimene on väliselt saastatud, kui radioaktiivsed ained on tema nahapinnal või riietel. Sisemine saastumine tähendab, et radioaktiivsed ained on sattunud organismi hingamisteede ja seedetrakti või haavade kaudu.

Kiirgusõnnetuste peamised tekkepõhjused:

- ohutusnõuete oluline eiramine kiirgusallikaga töötamisel ja radioaktiivsete jäätmete käitlemisel,
- liiklusavarii radioaktiivseid aineid vedava veokiga,
- omanikuta või kiirgustegevusloata kasutatavad kiirgusallikad,
- kiirgusallikate vargus kiirgustegevuse kohast,
- olulise hulga radioaktiivse aine pihkumisega avarii naaberriigi tuumarajatises,
- tuumakütusel töötava satelliidi kukkumine Eesti territooriumile või lähedusse,
- tuumalaengu tahtlik või tahtmatu lõhkamine.

Kiirguskeskuse esmane reageering

Kiirguskeskuses on pidevalt ööpäev läbi valve. Valveisik võtab esmase teabe vastu riigisisestest allikatest (päästeamet, keskkonnainspeksioon, keskkonnaministeerium vm) või rahvusvahelistelt organisatsioonidelt (IAEA ERC, EC TREN H.4 ECURIE Unit vm).

Kiirguskeskuse valveisik

- korraldab hädaolukorra lahendamisse kaasatavate valitsusasutuste (keskkonnaministeerium, päästeamet) teavitamise;
- korraldab reageerimisüksuse tööd;
- korraldab teabe edasise hankimise, selle analüüsi ja prognoosiva tegevuse;
- käivitab saasteulatuse selgitamiseks keskkonnaseire;
- korraldab teabevahetuse rahvusvaheliste organisatsioonide ja naabermaade koostööasutustega;
- teavitab kiirguskeskuse direktorit;
- tagab soovitude väljatöötamise kaitse- ja sekkumismeetmete võtmiseks.

Kiirguskaitse põhimõtted:

- välise kiirgusdoosi vähendamine
 - aeg → mida vähem viibib inimene kiirgusväljas, seda väiksem on saadud kiirgusdoos;
 - kaugus → mida kaugemal asub inimene kiirgusallikast, seda väiksem on saadud kiirgusdoos;
 - varjestus → mida suurema tihedusega on ekraani materjal (plii, betoon), seda väiksem on saadud kiirgusdoos;
- sisemise kiirgusdoosi vähendamine
 - saastuse leviku piiramine ja selle hulga minimeerimine;
 - saastatud piirkonnas söömise, joomise ja suitsetamise keelustamine;
- saastumise kontroll lahkumisel võimalikust saastatud piirkonnast.

7.1.1. Sündmuskohale saabumine

Esimesena sündmuskohale jõudnud teenistus või ametkond peab välja selgitama võimalikud ohud ja teavitama sellest häirekeskust.

Riski olemasoluga tuleb arvestada järgmistel asjaoludel:

- ohtlikku veost tähistavad eraldusmärgid avariilistel liiklusvahenditel,
- juuresolijate küsitlemisel saadud sellekohane teave,
- silmaga nähtava, ent kohe tuvastamatu vedeliku või gaasi leke,
- häirekeskuse või päästeteenistuse sellekohane teave.

Ohtlike ainetega seotud õnnetuste või sellekohase kahtluse korral teeb (teevad) sündmuskoha luuret ainult kaitsevahendeid kasutav(ad) päästeteenistuse töötaja(d).

Kui sündmuskohal kahtlustatakse ohtlike ainete olemasolu, siis teavitab esimesena ündmuskohale saabunud teenistus viivitamata häirekeskust, edastades olemasoleva teabe oma pädevusele vastavalt:

- sündmuse kirjeldus, mis viitab ohtlike ainete lekkele (plahvatus või tulekahju tehases, avarii tsisternautoga jms);
- ohtliku aine olemus (gaasipilv, vedelik, lõhna olemasolu ja kirjeldus);
- sündmuskoha kirjeldus (majad, teised sõidukid, ohuobjekt);
- kannatanute olemasolu.

Järgnevalt sündmuskohale saabunud üksused ei tohi kahtlasele vedelas olekus ainele minna lähemale kui **50** meetrit, gaasilises olekus ainele lähemale kui **200** meetrit ning peavad vältima allatuult sattumist.

Sündmuskohal viibivad üksused, kelle saastumise tõenäosus on suur, peavad jääma ohutusse kaugusse sündmuskohale saabuvatest lisaüksustest ega tohi õnnetuspiirkonnast lahkuda enne päästeteenistusel loa saamist.

7.1.2. Tegevus õnnetuspiirkonnas

Päästeteenistus

- määrab ohutsoonid;
- määrab dekontaminatsioonipunkti asukoha;
- toob kõik ohutsoonis olevad inimesed dekontaminatsioonipunkti;
- kooskõlastatult meedikuga määrab dekontaminatsiooni mahu ja ulatuse;
- puhastab inimesed saasteaineist;
- vajaduse korral korraldab erinevate spetsialistide saatmise ohutsooni;
- tähistab ohutsooni ja tagab režiimi (k.a liikumisrežiim – liikumine suunatakse ümber kahjustatud ala);
- selgitab välja õnnetuse tekkepõhjuse;
- lokaliseerib ja kõrvaldab lekke.

Politsei

- täidab tavaülesandeid väljaspool ohutsooni.

Meditsiiniteenistus

- siseneb ohutsooni ainult kaitseriietuses ja päästetööde juhi korraldusel; ohutsooni saadetud meedik teeb esmase triaaži ja annab elupäästvat esmaabi enne kannatanu suunamist dekontaminatsioonipunkti;
- teeb esmase triaaži pärast kannatanu dekontaminatsiooni juhul, kui ta ei sisene ohutsooni;
- annab pärast dekontaminatsiooni arstiabi;
- tagab katastroofivarustuse toomise õnnetuspiirkonda.

Tegevus radioaktiivselt saastunud piirkonnas olevate inimestega kiirgusõnnetuste korral:

- hinnatakse nende radioaktiivset saastatust;
- saastatuse korral eemaldatakse riided ja kannatanud pestakse voolava veega;
- registreeritakse;
- suunatakse ambulatoorsetele uuringutele (vereanalüüs, vere vormelementide uuring), ei hospitaliseerita, vaid jäetakse ambulatoorsele jälgimisele;
- trauma korral antakse kannatanutele esmaabi ja hospitaliseeritakse, sisemist saastatust uuritakse haiglas; kiirabipersonal kasutab isiklikke kaitsevahendeid (mask ja kummikindad).

NB! Kui kannatanu on vaja saasteaineist puhastada, tuleb seda teha enne tema haiglasse toimetamist.

7.1.3. Teave eri liiki õnnetuste korral

Keemiaõnnetuse korral edastatav teave peab olema selge ja kõigile arusaadav. Elanike teavitamiseks tuleks kasutada võimalikult palju meedia abi. Teavet tuleb edastada sageli – nii õnnetuse ajal kui ka pärast seda. Elanikele edastatav peab sisaldama järgmist teavet:

- õnnetuse piirkond,
- ohtliku aine olemus ja võimalike mürgistuste sümptomid,
- enda kaitsmise meetodid,
- haiglad, kuhu saab pöörduda sümptomite ilmnemise korral.

Aine olemusest ning aine põhjustatud sümptomitest tuleb teavitada ka haiglaid.

Tavaolukorras saab ohtlike ainete kohta teavet päästeameti veebilehelt www.rescue.ee.

Õnnetuse tagajärgede kõrvaldamise ajal saab ohtliku aine kohta teavet sündmuskohas:

- asutuses või sõidukis kaasas olevalt kemikaali ohutuskaardilt ja ohutusjuhendist;
- ohtliku veose tunnusmärgi ja tunnusmärgil oleva ÜRO numbriga dešifreerimisel;
- raudteeveose puhul veduri juhikabiinis olevast teabematerjalist ja kemikaali ohutuskaardilt, samuti ohtliku veose tunnusmärgil oleva numbriga dešifreerimisel;
- päästetööde juhilt;
- sündmuskoha juhtivalt päästetöötajalt,
- sõiduki juhikabiinis olevas teabematerjalis märgitud ohtlike aineid vedava ettevõtte ohutuseksperdi telefoninumbri helistades;
- häirekeskusest vastavalt sinna edastatud teabele.

Kiirgusõnnetuste korral teavitab päästeteenistus elanikke meediakanalite kaudu võimalikust keskkonna saastumisest ja juhendab, kuidas käituda.

Üldsoovitused:

- võimaluse korral jääda ruumidesse,
- sulgeda aknad ja uksed,
- lülitada välja ventilatsioon,
- kasutada konservtoiduaineid,
- võimaluse korral kasutada ainult puurkaevu- või pudelivett,
- loomi mitte välja lasta.

7.2. Bioloogiline oht

Bioloogilise ohu kahtluse korral reageerivad päästeteenistused kahes etapis: esimeses etapis sõidab sündmuskohale kaitserõivais päästemeeskond, teises etapis saadetakse vajaduse korral sündmuskohale lisajõud (evakueerima, sündmuskoha piirama, arstiabi andma jne).

Häirekeskus

- võimaluse korral täpsustab standardjuhiste ja eeskirjade kohaselt saabunud teadet;
- annab helistajale esmased juhised;
- alarmeerib kohalikku päästeasutust, politsei juhtimiskeskust ja kaitsepolitsei kohalikku asutust, vajaduse korral kiirabi;
- mitme ohuliigi samaaegse esinemise korral saadab kohe välja biorühma ja teised teenistused;
- teavitab tööajal kohaliku tervisekaitsetalituse direktorit ja väljaspool tööaega Tallinna TKT sanitaarkarantiini osakonda.

Päästeasutus

- hindab sündmuskohal olukorda;
- kui bioloogilist saasteallikat on võimalik vedada, viib selle hermeetiliselt pakituna tervisekaitseinspeksiooni kesklaborisse;
- loob vähemalt kahest inimesest koosneva biorühma, kes on kaitseriietuses ja tegutseb erijuhendi alusel;
- ohuallikaga kokkupuutunud inimesed ja ruum, milles ohuallikas avastati, tuleb isoleerida laboriandmete saabumise (12–72 tundi) või bioloogilise ohu välistamiseni. Politsei või ohutsoonis tegutsev päästetöötaja koostab koldes nakkusohus olnud inimeste nimekirja ja saadab selle koopia tervisekaitseinspeksioonile;
- pärast ohuallika isoleerimist ja sündmuskoha esmast hinnangut konsulteerib päästetööde juht edaspidiste meetmete osas kohaliku tervisekaitsetalituse esindajaga.

Päästeameti kriisireguleerimiskeskus teavitab bioloogilises ohu tekkimise korral tervisekaitsetalituse direktorit ja väljaspool tööaega Tallinna TKT sanitaarkarantiini osakonda.

Kiirabi

- osaleb päästetööde juhiga kooskõlastatult kannatanute saasteainest puhastamisel või abistamisel erivarustuses ja vastava väljaõppe saanud brigaadiga;
- sattunud ohtliku infektsiooni koldesse, rakendab standardseid kaitsemeetmeid, teavitab häirekeskust ja käitub sanitaarkarantiini valveinspektorilt saadud juhiste järgi.

8. Katastroofiriskid

Katastroofiriskil on kaks mõõdet: õnnetusjuhtumite võimalikkus ning nende mõju inimeste tervisele, varale ja keskkonnale purustuste ja teiste negatiivsete tagajärgede kaudu. Sotsiaalne, kultuuriline, religioosne ja ajalooline taust mängib üsna olulist rolli riskitegurite ja võimalike ohtude kujunemisel. Sama taust määrab ära ka inimeste käitumise ja võimalikud tagajärjed õnnetuste korral. Sotsiaalne ja tehniline areng toob endaga kaasa järjest uusi ohte ja riske. Samas loob tehniline progress ka uusi võimalusi riske ennetada ja kahjustusi vähendada. Sotsiaalsest ja tehnilisest arengust tingitud riskid on põhiliselt seotud:

- energeetikaga,
- linnastumisega,
- teede ja transpordiga,
- ehitusega,
- tootmise ja tehnoloogia protsessidega.

Need valdkonnad on ka omavahel seotud ja mõjutavad üksteist vahetult. Näiteks toob suurenev linnastumine kaasa energiasüsteemide laienemise ning suuremad transpordi- ja ehitusvajadused. Ohtude ja nende mõjurite olemus on Eestis samasugune kui naaberriikides. Erinev on aga riski tase, mis sõltub eelkõige ennetavate ja tagajärgede kõrvaldamiseks kasutatavate meetmete tõhususest.

Eestis on 1,5 miljonit elanikku, kellest kaks kolmandikku elab Põhja-Eestis, sealjuures 400 000 Tallinnas. Lõuna-Eestis asub rahvastik hõredalt suurel maa-alal. Eestis on suur hulk saari, laide ja siseveekogusid.

Eestis juhtunud suuremad õnnetused, milles sai kannatada vähemalt 12 inimest, oli üle 5 hukku või tekkis ulatuslik majanduslik kahju:

- 1996. aasta oktoobris bussiõnnetus Palal, kannatada sai 22 last, kellest 8 suri;
- 1997. aasta 11. septembril Kurkse õnnetus, uppus 14 sõdurit;
- 1997. aasta septembris kaks nädalat kestnud suur metsatulekahju Vihterpalus;
- 1998. aasta 7. juulil liinibussiõnnetus Läänemaal, 9 kannatanut;
- 1998. aasta 12. augustil autoavarii Tartu lähedal, 12 kannatanut;
- 2001. aasta septembris metanoolimürgistus Pärnu ja Lääne maakonnas, 64 hukkunut;
- 2001. aasta 23. novembril lennuõnnetus Hiiumaal, 2 hukkunut, 5 kannatanut;
- 2002. aasta 16. augustil liinibussi ja traktori kokkupõrge Tallinnas, 2 hukkunut, 14 kannatanut;
- 2003. aasta 11. mail plahvatus Lasnamäel Pae tänava elumajas, 1 hukku, kümmekond kannatanut;
- 2003. aasta 19. detsembril liiklusõnnetus Harjumaal Tallinna-Rapla maanteel, 2 hukkunut, 7 kannatanut;
- 2004. aasta 8. juulil kütuseveoki ja Moskva-Tallinna reisirongi kokkupõrge Ida-Viru maakonnas, 1 hukku;
- 2005. aasta jaanuaritorm;
- 2007. aasta 26.-27. aprilli rahvarahutused, 1 hukku, sadakond kannatanut, märkimisväärne materiaalne kahju.

Riskifaktorid Eestis:

- transpordiõnnetused
 - autoavariid,
 - raudteeõnnetused,
 - laevaõnnetused,
 - lennuõnnetused,
- loodusõnnetused
 - üleujutused,
 - trombid, tormid,
 - ülemäärane sademete hulk,
 - suured temperatuurikõikumised,
- õnnetused ohtlike ainetega
 - keemiaveosed,
 - õnnetused tööstusettevõtetes, hoidlates ja ladudes,
 - gaasi- ja naftajuhtmete leke,
 - kiirgusõnnetused,
 - massilised mürgistused,
- ohtlike nakkushaiguste levimine,
- tulekahjud,
- kaevandusõnnetused,
- kuritegevus
 - massikorratused,
 - relvakonfliktid,
 - plahvatused,
 - terroriaktid,
- massiüritused ja stiihilised rahvakogunemised.

Hädaolukorda põhjustada võivad riskid on ära toodud territoriaalsetes ja funktsionaalsetes riskianalüüsides.

9. Kriisireguleerimine riigi ja piirkonna tasandil

Hädaolukorra lahendamise üldise korralduse sätestab Hädaolukorraks valmisoleku seadus ning juhtimise osas täpsustab seda riiklik kriisireguleerimisplaan. Päästeala hädaolukorra juhtimise sündmuskohal sätestab Päästeseadus. Esmased hädaolukorrale reageerijad on tavaliselt sündmuskohale kõige lähemal seisvad kohalikud inimesed. Sõltuvalt hädaolukorra ulatusest ja iseloomust, reageerivate teenistuste ja kaasatavate ressursside hulgast, avalikkuse reaktsioonist jm teguritest, laieneb hädaolukorrale vastuseisumine kohaliku omavalitsuse tasandile ning sealt edasi maakonna, riigi ning võimalik, et lõpuks ka rahvusvahelisele tasandile.

Enamik päästeala hädaolukordadest on seotud konkreetse sündmuskoha või sündmuskohtadega ning seal toimub ka esmane reageerimine hädaolukorrale. Ulatuslik metsatulekahju, loodusõnnetus või radioaktiivsete ainete poolt põhjustatud hädaolukord võivad põhjustada hädaolukorra leviku suurele territooriumile, mis võivad katta mitmeid omavalitsusi või lausa erinevaid maakondi. Sellisel juhul ei ole sündmuskoha mõiste kõige kohasem ja me räägime loodusõnnetuse, katastroofi või hädaolukorra piirkonnast/territooriumist. Hädaolukorra iseloom või selle kestvus võib tingida sündmuskoha staabi moodustamise vajaduse.

Kui sündmuskoht on seotud omavalitsuse territooriumiga, siis toimub (ühel või teisel moel) esmane hädaolukorrale reageerimine kohaliku omavalitsuse tasandil. Selleks kaasatakse päästeasutuse plaani või valla ja linna kriisireguleerimisplaani alusel või sündmuskoha juhi korraldusel kohaliku omavalitsuse territooriumil paiknevad hädaolukorra lahendamiseks vajalikud ressursid ja struktuurid.

Hädaolukorra lahendamist juhib kohalik päästeasutus. Vallavanema ja linnapea rolli tuleb sündmuskoha suhtes käsitleda toetava või koordineeriva tegevusena päästetööde juhi abistamiseks. Päästetööde juhtimine käib päästeseaduse alusel ning siin valla ja linna juhil otsest sekkumise võimalust ei ole. Päästetööde juhi ja KOV juhi vahelist suhet hädaolukorras peaks iseloomustama sõnad “koostöö” ja “koosmeel”.

Hädaolukorra lahendamise koordineerimiseks valla või linna territooriumil võidakse vajaduse korral moodustada kriisikomisjon või kriisireguleerimismeeskond. Kohustuslik on see KOV-s, mille elanike arv ületab 50000. Valla ja linna kriisikomisjoni või kriisireguleerimismeeskonna peamine ülesanne hädaolukorras on sündmuskoha juhi abistamine ja toetamine hädaolukorra lahendamisel ning vajalike ressursside hankimine, olukorra analüüs, ametkondade koostöö koordineerimine, teabevahetuse korraldamine, elanike teavitamine ning täiendavate ressursside taotlemine maavanemalt. Oluline on ka osalemine elutähtsate valdkondade toimimise taastamises. Komisjoni koosseisus on oluline roll täita päästeasutuse esindajal, kuid päästeala hädaolukordade korral sinna ressurssi sageli ei jagu ning seda eriti väiksemate omavalitsuste puhul. Suuremates omavalitsustes ja eriti suuremates linnades peab päästeasutuse esindaja kohalolek olema tagatud, sest see kompetents ja vahetu side sündmuskohaga annab olulise eelise hädaolukorra edukaks lahendamiseks.

Kohaliku omavalitsuse juht toetab kohaliku omavalitsuse territooriumil hädaolukorra lahendamist, kasutades selleks kohaliku omavalitsuse kriisireguleerimisstruktuuri, kui see eksisteerib. Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse paragrahvis 6 mainitud valdkondades on linnapeal või vallavanemal ülesanne juhtida hädaolukorra lahendamist.

Kui hädaolukord hõlmab mitme kohaliku omavalitsuse territooriumi, nõuab mitme omavalitsuse ressursside kasutamist või muude lisaressursside kaasamist, siis abistab hädaolukorra lahendamise koordineerimist maakonna tasandil. Samas võib maakonna tasandil koordineerimise põhjuseks olla lihtsalt hädaolukorra laiem kõlapind, suurem meedia huvi või avalikkuse ootus.

Maavanem moodustab maakonnas kriisireguleerimisalase ennetava ja ettevalmistava töö korraldamiseks ning hädaolukorra lahendamiseks kriisikomisjoni ja vajadusel kriisireguleerimismeeskonna.¹ Kriisikomisjoni esimees on maavanem. Maakonna kriisikomisjoni peamised ülesanded hädaolukorra lahendamisel on hädaolukorra lahendamise toetamise koordineerimine maakonnas, maavanemale ettepanekute tegemine täiendavate ressursside taotlemiseks ja elanike teavitamine hädaolukorrast ja selle lahendamisest. Kriisikomisjon ja/või kriisireguleerimismeeskond abistavad sündmuskoha juhti hädaolukorra lahendamisel, koordineerivad koostööd ja teabevahetust, taotlevad täiendavaid ressursse hädaolukorra lahendamiseks.

Riigi tasandil toimub hädaolukorra lahendamise strateegiline juhtimine ministeerium poolt ning operatiivjuhtimine ministeeriumi valitsemisalas olevate ametite ja inspeksioonide või nende allasutuste poolt. Päästeametis on hädaolukorra lahendamiseks moodustatud kriisireguleerimismeeskond.

Teabevahetuseks, ametkondade koostöö koordineerimiseks ning olukorra analüüsiks võidakse moodustada ministeeriumis kriisireguleerimismeeskond.

Hädaolukorra ulatuse tõttu võib ministeeriumide, ametite, Riigikantselei ja maavanemate abistamise koordineerimine minna vastavalt seadusele, kriisireguleerimisplaanidele või Vabariigi Valitsuse korraldusele Vabariigi Valitsuse kriisikomisjonile.

Vabariigi Valitsuse kriisikomisjon moodustab kriisireguleerimismeeskonna, mille ülesanded hädaolukorras on:

- 1) Vabariigi Valitsuse kriisikomisjoni ülesannete ja korralduste täitmine;
- 2) kriisikomisjoni abistamine hädaolukorra lahendamiseks vajaliku informatsiooni analüüsimisel ning olukorra lahendamisel;
- 3) ministeeriumide, Riigikantselei ja maavanemate tegevuse koordineerimine hädaolukorra lahendamisel vastaval kriisikomisjonilt saadud volitustele;
- 4) olukorra analüüs;
- 5) ametkondade koostöö ja ressursside kasutamise koordineerimine;
- 6) ametkondadevahelise teabevahetuse korraldamine;
- 7) massiteabevahendite ja avalikkuse informeerimine hädaolukorrast ja selle lahendamise käigust.

Vabariigi Valitsuse kriisikomisjoni kriisireguleerimismeeskonna koosseisu kuuluvad operatsioonide grupp, koordinatsioonigrupp, meediagrupp ja logistikagrupp.

Vabariigi Valitsuse kriisikomisjoni ja kriisireguleerimismeeskonna kokkukutsumisest informeeritakse maakonna- ja kohaliku omavalitsuse tasandit ning sündmuskoha juhti.

Sõltuvalt hädaolukorda põhjustanud sündmuse iseloomust, hädaolukorra tagajärgedest ning ohustatud või kahjustatud territooriumi suuruselt, võib olukorra lahendamise ja koordineerimise korraldus toimuda kohe riiklikul tasandil. Sellisel juhul informeeritakse tekkinud olukorrast juhtivat ministeeriumi/ametkonda, maakonna ja kohaliku omavalitsuse tasandit ning nende kaasamine hädaolukorra lahendamisel otsustatakse vastavalt vajadusele.

Eriolukorra või erakorralise seisukorra väljakuulutamisel toimub hädaolukorra lahendamise juhtimine vastavalt “Eriolukorra seaduses” ja “Erakorralise seisukorra seaduses” toodud erisustega.

¹ nende koosseis võib ka ühendatud olla ning erinevad ülesanded lahendatakse töökorraldusega

10. Koolitus ja treening

Päästetöodes osalejail peab olema eriettevalmistus tööks katastroofi ja suurõnnetuste korral.

Päästetöodes juhtpositsioonidel olevatel isikutel on soovitatav läbida seitsmepäevane treeninguprogramm, et saavutada kooskõlastatud tegevus suurõnnetuste ja katastroofide tagajärgede kõrvaldamisel. Programm sisaldab teoorialoenguid, praktilisi ülesandeid ja väliõppusi. Koostööalased väliõppused on kohustuslikud kõigile, kel tuleb osaleda suurõnnetuste tagajärgede kõrvaldamisel.

Lühemad, ülevaatlilikud kursused on soovitatavad kõigile ametkondadele, kes võivad kokku puutuda suurõnnetuste ja katastroofide tagajärgede kõrvaldamisega. Need kursused on teoreetilised ja informatiivsed.

Koostajad

Raul Adlas	- Tallinna Kiirabi peaarst
Hannes Järvine	- Politseiameti komissar
Ursel Kedars	- Sotsiaalministeeriumi tervishoiuosakonna peaspetsialist
Andrus Kroon	- Siseministeeriumi teabe- ja analüüsiosakonna juhataja asetäitja
Andrus Lehtmets	- Kaitseliidu Peastaabi meditsiiniohvitser
Marti Magnus	- Põhja-Eesti Päästkeskuse korrapidamisbüroo juhataja
Peeter Moora	- Põhja Politseiprefektuuri politseinõunik
Vassili Novak	- Põhja-Eesti Regionaalhaigla ülemarst-keskusejuhataja
Priit Orusalu	- Põhja-Eesti Päästkeskuse Nõmme keskkomando pealik
Kaja Pukk	- Põhja-Eesti Regionaalhaigla anestezioloogiakliiniku vanemarst
Reno Rattasepp	- Mereväebaasi staabi ohvitser
Heigo Reinek	- Politseiameti komissar
Kalmer Sütt	- Piirivalve Lennusalga planeerimisohvitser
Pille Tammperre	- Tallinna Kiirabi koolitusõde
Erik Velleramm	- Häirekeskuse nõunik

Eksperdid

Jaan Tross	Päästeamet
Priit Laos	Lääne-Eesti Päästkeskus
Tauno Suurkivi	Ida-Eesti Päästkeskus
Hannes Järvine	Politseiamet
Heigo Reinek	Politseiamet
Mihkel Tamme	Tervishoiuamet

Lisad

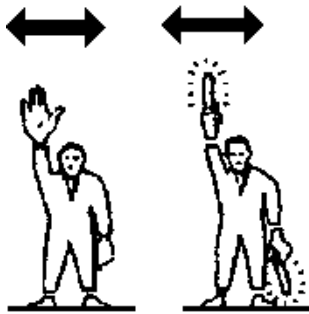
1. Kopteri maandumise kord

Maandumisplatsi valik

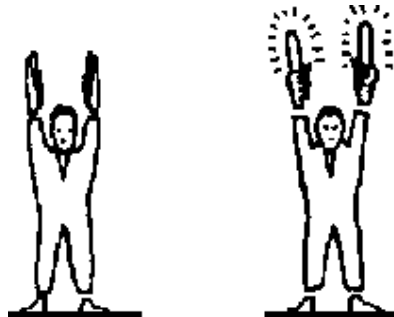
- Kopter maandub ja tõuseb alati vastutuult.
- Võimaluse korral anna meeskonnale maandumiskohast märku visuaalselt (nt suitsuküünal, tõrvik, vilkuritega auto vms).
- Maandumiskoha suurus on u 50 x 50 m.
- Laskumise ja tõusu suunal ei tohi olla esile ulatuvaid takistusi (mastid, kõrged puud, elektriliinid).
Esileulatuvate takistuste kindlakstegemiseks tegutse järgmiselt:
 - 1) seisa maandumiskoha keskele ja tõsta käsi enda ette u 45-kraadise nurga all,
 - 2) pööra ennast ümber oma telje, jälgides tõstetud käest ülespoole jäävat ala,
 - 3) eespoolnimetatud alasse jäävad objektid on maandumisel takistuseks.Takistustest teavita kohe kopteri meeskonda, võimaluse korral otsi uus maandumiskoht.
- Maapind peab olema tasane, ilma kaldeta, sellel ei tohi olla kergesti lenduvaid esemeid.
- Võimalusel anna maandumiskoha GPS-koordinaadid (kraadid ja minutid kolm kohta pärast koma, nt 56°24,541'). Kui GPSi pole, kasuta õhust selgesti nähtavaid orientiire (kirikud, sillad, järved), ilmakaari ja pikkusühikuid (nt Rannu kirikust 500 m kagus).

Kopteri maandamine

Kopteri maandamiseks valmistudes seisa platsi äärde näoga platsi poole, seljaga vastutuult.

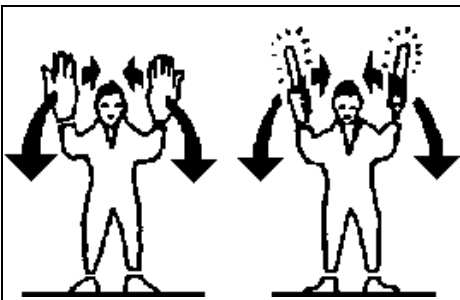

Kui kopter ilmub nähtavale, tõsta üles üks käsi. Sellega annad meeskonnale märku oma soovist abistada neid maandumisel.

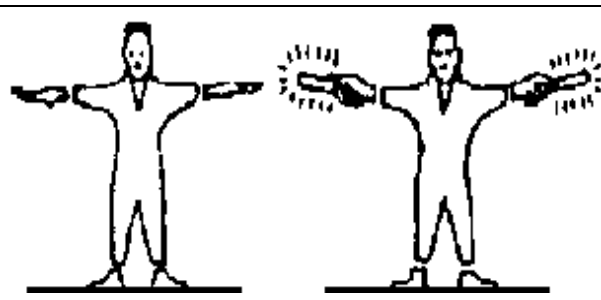
Seejärel tõsta mõlemad käed sirgelt üles, peopesad sissepoole. Viibuta käsi edasi-tagasi, näidates sellega ära maandumise suuna.

Vajaduse korral kasutatavad käemärgid

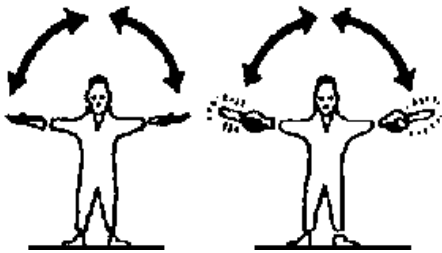
Ruleerige ettepoole

Käed õlgade kõrgusel, peopesad tahapoole; kätega viibatakse korduvalt üles-taha.

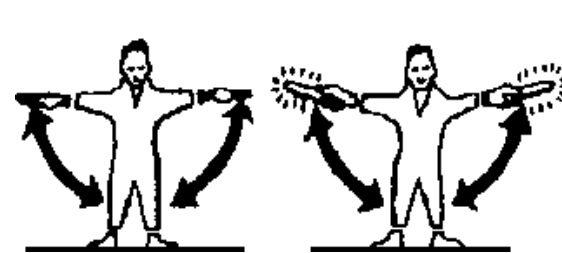
Riplend

Käed rõhtsalt külgedele sirutatud.

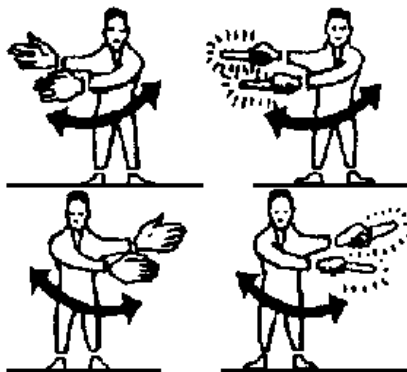
Tõuske

Käed rõhtsalt külgedele sirutatud, peopesad ülespoole; sellest asendist viibutatakse käsi korduvalt ülespoole. Liigutuste kiirus näitab tõusu kiirust.

Laskuge

Käed rõhtsalt külgedele sirutatud, peopesad allapoole; sellest asendist viibutatakse käsi korduvalt allapoole. Liigutuste kiirus näitab laskumise kiirust.

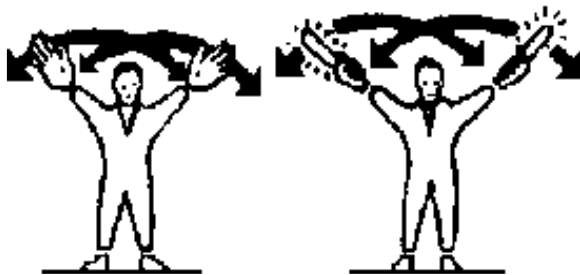
Liikuge külgsuunas

Parem või vasak küljele rõhtsalt sirutatud käsi näitab suunda, teist kätt viibutatakse ees korduvalt samasse suunda.

Maanduge

Ette alla sirutatud käed on ristis.

Seis

Käsi viibutatakse korduvalt ülal pea kohal risti.
Mida kiiremad on viibutused, seda kiiremini tuleb peatuda.

Kõik on korras

Parem küünarvars püsti, põial ülespoole.

2. Vajalikud telefonid ja raadiosagedused (numbrid)

Merevalvekeskuse korrapidaja, tel 692 2 222 ja 526 0 511.

Side merevalvekeskuse ja piirivalve lennusalga õhusõiduki vahel on meresagedustel (kanal 16, sagedus 156,800 MHz, või kanal 69, sagedus 156,475 MHz).

Maismaal on side õhusõidukiga koostöökanalil, sagedus 146,475 MHz. Raadiojaam võimaldab suhelda kõigil sagedustel vahemikus 138–174 MHz.

Õhuväe kopteri tellimine käib lennubaasi korrapidaja (tel 717 3315) või lennubaasi ülema (tel 717 3180) kaudu.

Helsingi mürgistuskeskus, tel +358 924 1432.

TKT sanitaarkarantiini osakond, valvetelefon 694 3751, sanitaarkarantiini valveinspektor, tel 503 7506.

3. Triaaž

Triaaži eesmärk on välja selgitada kannatanute abivajaduse ulatus ning sellest tulenevalt abi andmise prioriteet. Kannatanutele abi andmise prioriteeti tähistatakse triaazikaartidega.

Triaaž võimaldab abistada võimalikult paljusid kannatanuid, kasutada otstarbekalt personali ja varustust. Triaaž on jätkuv protsess. Kannatanute seisundit tuleb pidevalt jälgida, et hinnata muutusi selles.

Esmast triaazi teevad sündmuskohal meedikud. Nad hindavad kannatanute hingamist, vereringet ja teadvuse seisundit, mille alusel määratakse kannatanutele abiandmise järjekord. Esmase triaazi ajal antakse ainult elupäästvat esmaabi (avatakse hingamisteed, suletakse verejooksud, seatakse kannatanu vajalikku asendisse).

Kui sündmuskoht pole ohutu, siis alustatakse esmast triaazi ja elupäästva abi andmist pärast kannatanu toimetamist turvalisse kohta. Esmase triaaz on aluseks kannatanute ravitsooni / kannatanute kogumise punkti toimetamise järjekorrale. Kannatanute transpordil ei tohi tekitada lisavigastusi.

Teisene triaaz tehakse ravitsoonis / kannatanute kogumise punktis, kus kannatanuid uuritakse põhjalikumalt ja on võimalik, et muudetakse esmase triaazi ajal määratud prioriteete. Teisene triaaz on aluseks, et määrata kannatanute ravi ulatus ja nende õnnetuspiirkonnast haiglasse vedamise kiirus.

Prioriteedi- ehk triaazikaardid

Prioriteedi- ehk triaazikaarte kasutavad tervishoiutöötajad suurõnnetuste ja katastroofide korral. Need peavad olema igas kiirabiautos ja katastroofivarude komplektis. Kaitsejõududes kasutatavad prioriteedikaardid erinevad selles plaanis esitatuist (kasutusel on nn NATO standard).

Triaazikaartide värvuste tähendust peavad teadma kõik päästetöodes osalejad. Kaartide värvus määrab abi andmise prioriteetid, mida peavad järgima kõik teised päästetöodes osalevad teenistused. Triaazikaartide värvide tähendust peavad teadma ka tervishoiuasutuste erakorralise meditsiini osakondade või kannatanuid esmasena vastuvõtivate osakondade töötajad.

Kannatanute transpordi järjekorra ja ravivajaduse määramiseks kasutatakse järgmisi rahvusvahelisi tähistusvärve:

- punane – ülikiiret abi vajav kannatanu (eluohulik seisund),
- kollane – kiiret abi vajav kannatanu (võib oodata, kuni on abistatud punase kaardiga märgistatud kannatanuid),
- roheline – ei vaja kiiresti abi (ootab, kuni punase ja kollase kaardiga märgistatud kannatanud on abi saanud),
- valge/must – hukkunud.

Kaardid on ülalnimetatud nelja värvi, ilmastikukindlast materjalist kahepoolsed dokumendid. Need on nummerdatud, lakoonilise sisuga, kergesti käsitletavad ning rahvusvaheliselt mõistetavad. Kaardi allosas on ärarebitavad ribad.

Esiküljele kirjutatakse (ülevalt alla)

- kellaeg ja kuupäev,
- patsiendi nimi ja sugu*,
- patsiendi aadress, isikukood või sünniaeg (võimaluse korral)*,
- vigastuse/haigusseisundi kirjeldus ja diagnoos (võimaluse korral)*,

- täitja nimi ja tervishoiutöötaja kood.

Tagaküljele märgitakse (ülevalt alla)

- vigastuse liik ristiga, skeemil näidatakse vigastuse piirkond, mitme vigastuse korral kirjutatakse risti kõrvale vigastuse ladinakeelse nimetuse esitäht;
- objektiivne leid:
 - kellaeg,
 - arteriaalne vererõhk,
 - pulsisagedus,
 - hingamissagedus,
 - teadvuse tase: + teadvusel, - teadvuseta, ± vahepealne seisund;
- kõik tehtud raviprotseduurid ja manustatud ravimid.

Ärarebitavad ribad:

- alt esimene – tähis POLITSEI – jääb transpordipunktis kannatanuid registreeriva politseiniku kätte
 - transportpunkti meedik märgib sinna vastuvõtva haigla ja võimaluse korral kannatanu nime*;
- alt teine – tähistatud kiirabiauto kujutisega – jääb kannatanut transportinud kiirabibrigaadi kätte
 - mitme sõiduki kasutamise korral jääb sellele, kes kannatanut põhiliselt transportis (nt helikopteris olevale meedikule); põhitranspordivahendist kannatanut edasi toimetav meeskond täidab kiirabikaardi ja märgib sinna ka triaažikaardi numbri;
 - transportpunkti meedik märgib sinna vastuvõtva haigla;
- alt kolmas – tähistatud haigla kujutisega – jääb kannatanu vastuvõtnud haigla registratuuri.

**Võivad jääda täitmata.*

Esmase triaaži ajal võib kaart jääda täitmata, kuid tuleb jälgida, et triaažikaart oleks täidetud enne kannatanu lahkumist õnnetuspiirkonnast.

Prioriteedi muutumise korral kaarti ära ei võeta, vaid kannatanu saab lisaks uut prioriteeti tähistava kaardi, millele märgitakse uue prioriteedi määramise kellaeg. Vana kaart kriipsutatakse läbi.

Kaardid täidetakse eesti või ladina keeles. Kannatanuga koos liigub triaažikaardi põhiosa ja see lisatakse hiljem tema haiguslukku.

4. Varustus

Katastroofi tagajärgede likvideerimise meetodika kohaste varude loetelusse kuuluvad arstiabi- ja tehnovahendid, mis on vajalikud eelkõige käesoleva meetodika eesmärkide täitmiseks.

Varud

Meditsiinilised

- katastroofitelgid (kõetavad, valgustatud),
- telgid,
- lisakanderaamid (Tallinna kiirabi, EDRT),
- tekid (päästekonteineris; Tallinna kiirabi, Põhja-Eesti päästkeskus),
- raadiojaamad,
- immobiliseerimisvahendid,
- termolinad,
- taskulambid,
- ravimid šoki profülaktikaks, valuvaigistid ja hapnik ning sidumisvahendid.

Vajalik meditsiinvahendite varu peab olema igas kiirabis. Varude suuruse määrab kiirabibrigaadide arv brigaadi paiknemiskohas. Varude hulka kuuluvad

- vaba hingamist toetavad vahendid,
- vahendid ravimite manustamiseks ja infusiooniks,
- ravimid, sh narkootilised valuvaigistid,
- immobiliseerimisvahendid,
- varustus põletuste raviks,
- haavasidumisvahendid,
- lisakanderaamid (5–10 tk) iga kiirabi tugikeskuse kohta.

Päästeteenistuse tavavarustus põhineb tulekustutus- ja päästeauto varustusel. Keskkomandode põhiautode varustus erineb mõnevõrra teiste komandode päästeautodel olevast varustusest olenevalt päästeauto tüübist. Päästeautodel on piiratud hulgal meditsiinilise esmaabi vahendeid selleks ettenähtud kohvris ja kotis.

Olulisemad tulekustutus- ja päästeauto esmaabivarustuse osad on

- haavasidumismaterjal,
- käärid, kangasmaterjali lõikurid ja meditsiinitarvikud,
- jäsme- ja kaelalahased,
- elementaarsed elustamisvahendid,
- üks-kaks tekki,
- üks-kaks termokilet,
- pehme või poolpehme kanderaam(id),
- käärraam,
- lisaks võib olla vetelpääste hansalaud
- jt lisavahendid.

Päästeautodel on tehniline varustus, mida lisaks teistele päästetöötajatele vajavad ka meditsiinitöötajad, kui ilmnevad eritingimused. Sellised tehnovahendid on valgustusseadmed koos generaatoriga, mootorsaed, tõste- ja lõikeseadmed kinni kiilunud kannatanute vabastamiseks, köied, laskumis- ja ronimisvahendid, mida kasutatakse kannatanute juurde pääsemiseks ja nende evakueerimiseks kõrgustest või sügavikest, jms, mis ei kuulu meditsiiniseadmete hulka.

Päästeteenistusel on piirkondlikes keskustes päästemeeti kehtestatud asukohtades katastroofivarud. Nende hulk ja koosseis sõltub piirkonnast.

Varustus, mis on kannatanutele abi andmisel hädavajalik, kuulub tavaliselt piirkondlike katastroofivarude hulka:

- telk koos valgustuse, elektrigeneraatori, kütuse, soojendus- ja teiste lisaseadmetega;
- kandraamid (mõnikümmend või rohkem);
- tekid (mõnikümmend või rohkem).

Tallinnas asub päästeteenistuse juures spetsiaalne katastroofikonteiner, mis koosneb kahest kokkuliidetud konteinerist. Väiksem konteiner on mõeldud vajaduse korral helikopteriga õnnetuspiirkonda viimiseks.

Kogu katastroofikonteiner on tervikuna õnnetuspiirkonda veetav veoautoga. Varustus on selles pakitud väiksematesse nummerdatud kastidesse.

Katastroofikonteineris on

- telk koos elektrigeneraatori, kütuse, soojendus-, valgustus- ja teiste lisaseadmetega;
- kandraamid (reformpõhjal, 25 tk);
- kandraamid (riidest põhjal, 3 tk);
- tekid (50 tk);
- madratsid (5 tk);
- koormakatted (3 tk);
- toitlustusvahendid, sh 2 gaasipliiti, gaasiballoonid, toidunõud jne;
- kokkupandavad lauad (5 tk) ja pingid (10 tk);
- prügikastid (kokkupandavad raamid, 2 tk) koos prügikottidega (150 l);
- lisavahendid.

Väiksem, helikopteriga transporditav konteiner sisaldab umbes kolmandikku kogu katastroofikonteineri sisust. Selles asub telk koos lisaseadmetega, samuti 5–10 kandraami ja 17–20 tekki.

Päästeteenistuste varustust täiendatakse võimalust mööda.

Politseil üldjuhul reservvarustust pole. Igapäevases kasutuses oleva politsei patrullauto tavavarustuses on

- auto raadiojaamad,
- käsiraadiojaamad,
- vihmakeebid,
- taskulambid (patareid),
- käsiapteek,
- tulekustutid,
- elektroonilised kaardid,
- muud elektroonilised kaardid (valdav enamik Põhja politseiprefektuuris),
- politseilint,
- kantavad sidekeskused,
- enesekaitsevahendite komplektid,
- liikuv juhtimiskeskus (valmib).

Kasutada saab ka politsei väikebussid. Märulipolitseil on lisaks eeltoodule kilbid ja kiivrid.

Esmaabirühmade varustuses on

- telk (3 x 3 m),
- kandraamid (15 tk),
- tekid (100 tk),
- esmaabivahendid,
- lahased,
- prožektorlamp, taskulambid,
- kompassid,
- viled päästeotsinguteks,
- eralduslint,
- köied,
- raadiosaatjad leviraadiusega kuni 3 km (4 tk),
- magamiskotid (15 tk).